

Turizmi Değiştiren 100 Yenilik

100 Innovations That Transformed Tourism

Anne-METTE HJALAGER*

*University of Southern Denmark, Esbjerg, Denmark

Türkçeye çevirenler:

Ozan GÜLER** Gürkan AKDAĞ***A. Celil ÇAKICI**** Sercan BENLİ*****

** Arş. Gör., Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, 33343, Mersin, Türkiye.

E-posta: ozanguler17@hotmail.com

*** Yrd. Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, 33343, Mersin, Türkiye.

E-posta: gurkanakdag@hotmail.com

**** Prof. Dr., Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, 33343, Mersin, Türkiye.

E-posta: celilcakici@gmail.com

***** Arş. Gör., Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, 33343, Mersin, Türkiye.

E-posta: sercan.benli@hotmail.com

MAKALE BİLGİLERİ

Anahtar sözcükler:

Turizmin tarihi, Yeniliklerin yayılması, Ürün yeniliği, Süreç yeniliği, Kurumsal değişim.

Key words:

History of tourism, Innovation dissemination, Product innovation, Process innovation, Institutional change.

GİRİŞ

Bu makale turizmin gelişmesinde önemli rol oynayan etkenlerin geniş bir biçimde kavranması amacıyla hazırlanmıştır. Buradaki amaç, turizm endüstrisi dışında meydana gelen ancak turizmde belirleyici etkileri olan yenilikleri ayrıntılandırmak ve kategorize etmektir. Buna bağlı olarak bu makale,

ÖZ

Bu makale, doğrudan turizm için geliştirilmemiş olmasına rağmen turizmi önemli ölçüde etkileyen 100 yeniliğin sistemli ve analitik kısa bir anlatımını sunmaktadır. Turizm tarihine bir katkı sunan bu makale, turizm ile ilgili yenilik araştırmalarına yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır. Bilimsel ve teknolojik ilerlemeler gecikmeli de olsa turizmin gelişimini kolaylaştırmaktadır. Bu gelişmeler turizm endüstrisindeki kurumsal değişime ve bu değişimleri özümseme kapasitesine bağlıdır. Bu gelişmelerin sonucunda turistlere başlıca sosyal ve fiziksel yarar sağlamanın yanı sıra, risklerin azalması, hareketlilik ve erişilebilirliklerin artması gibi katkılar ortaya çıkmıştır. Bu alandaki yenilikler yeni turistik tecrübelerin tümü için zemin hazırlamıştır. Turizm işletmelerinin verimliliğini ve performansını artırmak için sayısız yenilik uygulamaya konulmuştur. Bu makale, yeni turistik destinasyonların oluşmasına öncülük eden yeniliklere yönelik örnekler sunmaktadır. Kurumsal ve bilgiye dayalı yenilikler, kritik modernleşme sürecinde hızla çoğalmıştır. Bu nedenle, yeniliklerin yayılması çalışmalarına yönelik daha derin bir anlayış geliştirilmesi, gelecekteki turizmde yenilik politikaları için daha faydalı olacaktır.

ABSTRACT

This article provides a systematized and analytically concise collection of 100 innovations that were not specifically invented for tourism but nevertheless affected tourism to a significant extent. The article is a contribution to tourism history, and it introduces a new facet of tourism innovation research. Scientific and technological progress facilitates the development of tourism, but often with some delay. The trickling down depends on institutional changes and absorptive capacity in the tourism sector. The impacts contributed mainly to the social and physical efficacy of tourists, including reduction of risks and improved mobility and accessibility. Innovations also laid the ground for entirely new touristic experiences. Numerous innovations were implemented to increase the productivity and performance of tourism enterprises. The article provides examples of innovations that led to the opening of new destinations. Institutional and informational innovations proliferated into critical modernization. A deeper comprehension of dissemination patterns can be useful toward future tourism innovation policies.

le, turizm endüstrisinin dışında gerçekleşen bilimsel, teknolojik, kurumsal ve diğer buluşlar sonucu ortaya çıkan gelişmelerin turizm etkilerini ele almaktadır.

Yöntemlerin, araçların ve tekniklerin keşfedilmesiyle ilgilenen bilim ve teknoloji tarihi, insanların gelişmekte olan bilgiyi yeni şeyler ve sistemler oluşturmak için nasıl kullandıklarını araştırmaktadır (McNeil 1990; Bijker, Hughes ve Pinch 2012). Ayrıca, teknoloji ve bilim tarihi, insanların doğal

¹Hjalager, A.M (2015). "100 Innovations That Transformed Tourism", *Journal of Travel Research*, 54 (1): 3-21." kütüphanesini taşıyan bu makale, yayıncısına telif ödenerek, resmi izin karşılığında çevrilmiştir.

dünyayı (bilim) nasıl algıladığını ve bunu işleme yeteneğinin (teknoloji) zaman içerisinde nasıl değiştiğini de incelemektedir. Bilim ve teknoloji tarihi akademik bir disiplin olarak ise, bilimsel buluş ve yeniliklerin kültürel, ekonomik ve politik etkilerine değinmektedir. Bilimsel ve teknolojik çalışmalar ve bunların turizmin dönüşümüne olan etkileri, birçok yönden büyük potansiyele sahip bir konu haline gelmiştir. Örneğin turizmin gelişmesinde etkileri olan Thomas Cook gibi efsanevi insanlar, buhar motoru ve geniş demiryolu ağları gibi temel teknolojik buluşları bu kapsamda ele almışlardır (Brendon 1991; Butler ve Russell 2010; Withey 1997). Towner (1988, 1995) ve Towner ile Wall (1991) da, spa tesislerine duyulan tarihi ilgiden ve bu ilginin sosyal yaşantı ile bağlantısından bahsetmiş ve yenilikleri suyu ısıtma ve nakletme teknolojisi açısından ilişkilendirmiştir.

Benzer bir şekilde hareketlilik (mobilité) tarihi, Armstrong (2005) ile Coons ve Varias (2003) tarafından da belirtildiği gibi, içerisinde vapor, araba ve yol sistemlerinin de olduğu yeni tatil türlerinin oluşmasında hayati bir önem taşımamasından dolayı turizm tarihinin yazılması, teknoloji ve altyapı malzemelerinin geliştirilmesi açısından popüler bir konudur (Featherstone, Thrift ve Urry 2005; Havlick 2002). Reich (1999) çalışmasında, kar arabalarının gelişimini anlatmış ve bunu 'karın makinalaştırılması' olarak tanımlamıştır. Bilim ve teknoloji aynı zamanda deneyim alanını da etkilemektedir. Örneğin gelişen teknolojiye sistematik bir şekilde adapte olan Disney Şirketi yalnızca film üretiminde değil ayrıca eğlence parklarına da teknolojik gelişmeleri uygulamaktadır (Weinstein 1992). Stipanuk (1993) ve Löfgren (1999) de, oyun parklarının son yıllarda elektronik ve fotoğrafçılıktaki hızlı teknolojik ilerlemelerden oldukça etkilendiğini belirtmişlerdir. Turizm ve teknolojiye yönelik kapsamlı bir analiz de 1993 yılında Stipanuk tarafından ortaya koyulmuştur. Stipanuk, çağdaş turizm araştırmacılarının yalnızca bilgi teknolojisinin etkileri ile ilgilenecek konuya dar kapsamlı yaklaşıtlarını iddia etmiştir. Bu gözlem, halen geçerliliğini koruyor görünmektedir. Genellikle turizm araştırmalarında teknoloji ve bilim tarihine çok kısıtlı ve kısa olarak yer verilmektedir.

Açıkçası, kısa bir makale, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri ve bunların turizmi nasıl etkilediğine yönelik boyutları kapsamlı bir şekilde açıklamaya

yetmeyecektir. Buradaki hedef, hangi yeniliklerin zaman içerisinde turizmi önemli ölçüde değiştirdiğine yönelik genel bir fikir oluşturmaktır. Çalışmada bu genel fikri açıklamak üzere 100 özel yenilik seçilmiştir. Bu yenilikler, bir dizi dönüşüm, yorumlama ve sosyal uyum silsilesi ile turistleri daha mutlu, güvenli, sağlıklı yapan, onların yeni tecrübeler elde etmelerini ve memnun olmalarını sağlayan yeniliklerdir. Bu yenilikler aynı zamanda, turizm işletmeleri ve kuruluşlarını daha tanıyan, gelişmiş ve kârlı hale getiren (Stipanuk 1993) ve bunun yanı sıra turizm aktörlerini yeni ağ ve sistemlerde bir araya getirmeye yarayan yeniliklerdir. Buna göre bilim ve teknolojinin, ilerleme ve gelişmelerin nedeni olduğu varsayılmaktadır. Söz konusu yeniliklerin ayrıca olumsuz yönleri de olabilir. Ancak olumsuz etkilere ve yan etkilere bu çalışmada daha az yer verilmiştir.

Bu çalışmada seçilen yenilikler, süreç içerisindeki tüm yenilikleri kapsamamaktadır. Bu yeniliklerin çoğu son zamanlarda, geçtiğimiz yüzyılda ortaya çıkmış ve çalışma kapsamında yeniliklerin turizm içerisine nasıl yayıldığına ilişkin gözden kaçan yönleri doğrudan dikkat çekilmiştir. Bu çalışmanın seyahat ve turizm konularında bilim ve teknoloji tarihine yönelik genel farkındalığı artıracağı ve ilerideki araştırmacılar için 'gözden kaçmış birçok bağlantının' fark edilmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak bu makale, turizm ve ekonomide yer alan diğer endüstriler arasındaki karşılıklı bağımlılıkların etkileyciliğini ortaya çıkarabilecek (Hjalager 2002, 2010) ve yasa yapıcıların ilgisini de bu alana çekebilecektir (Hjalager 2012).

Yeniliklerin Kaynakları ve Yayılımı

Genellikle yeni teknik ve bilimsel bilgiler yeniliklerin ana kaynağı olarak kabul edilmektedir. Von Hippel (1988) yenilikler üzerine yazmış olduğu yazılarında, yeniliklerin temel belirleyicisi olarak araştırma ve geliştirmeye (Ar&Ge) vurgu yapmıştır. Ar-Ge, sadece işletmelerin kendi araştırma ve geliştirmelerini kapsamakla kalmayıp, aynı zamanda başarılı bir ticarileştirme ile sonuçlanabilecek önemli yeniliklere yol açan üniversiteleri, kamu araştırma birimlerini ve askeri harcamaları teşvik etmekte ve bunlara aracı olmaktadır. Yıllar içerisinde yenilik çalışmaları, yeni icatlar için farklı fikir ve ilham kaynaklarını inceleme kapsamına

dâhil etmiş ve böylece birçok firmanın resmi olarak Ar&Ge üzerine yatırım yapmasa da yenilikçi olduklarının farkına varmaları sağlanmıştır. Leonard-Barton (1995) tarafından işaret edilen bir diğeryer nokta ise, bazı kritik bilgilere kurum içerisinde sahip olmanın oldukça gerekli olduğu ve daha az öneme sahip bazı bilgilerin ise gerektiğinde kurum dışından elde edilebileceğidir. Leonard-Barton'a göre (1995), yenilik kaynaklarının sürdürülmesi büyük önem taşıyan stratejik bir süreçtir ve yaratıcı bilgi, belli bölümler ve özel çalışanlarla sınırlı değil aksine daha yaygın olmalıdır.

Von Hippel ve Leonard-Barton, yeni ürünlerin, süreçlerin, yöntemlerin ve prosedürlerin bunları uygulayan sektör ve kuruluşlarca keşfedilmemiş olabileceğine dikkat çekmiştir. Yenilik zaman ve mekânlar boyunca seyahat eden bir unsurdur. Bilimsel ve teknolojik bilginin yayılması ve bu konulara yönelik bulgular, yenilik araştırmacılarını son yıllarda oldukça meşgul etmiştir. Rogers (1995) yeniliklerin yayılması kavramını sistematik olarak incelemiş ve yenilikleri erken ve geç benimseyenler arasında bir ayırma bulunmuştur. Bu ayırım neticesinde hem ilk hem de son harekete geçen kişi olmanın kendine göre avantajları olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca ekonomi ve pazar faktörlerinin yanı sıra, yeniliklerin yayılma hızı ve oranlarının; sosyal yapılar, sistemler, normlar, fikir liderleri ve benzeri unsurlara bağlı olduğunu da belirtmiştir. Yeniliklerin yayılımı, az ya da çok geçirgen olan veya korunaklı olduğu düşünölen sınırların aşılarak örgötsel, bilişsel ve kurumsal sınırların oluşmasını ifade etmektedir (Ancona ve Caldwell 1992; Marro-ne 2010; Tushman 1977). Ayrıca, yenilik oluşturma sürecinde taklit ve uyarılama, kendi başına yenilik sunamayan veya kendilerini yenileyemeyen kuruluşlar için de gerekli bir süreçtir (Nelson & Winter 1982). Hiçbir işletmenin tek başına kendi alanında her şeyin birincisi olmaya gücü yetmeyebilir ve herhangi bir örgüt, operasyonlarının bazı boyutları itibarıyla başkalarını taklit etmek zorunda kalabilir. Taklit işlemi tamamen yaratıcılık dışı bir süreç değildir. Taklit işlemi süresinde, tüketiciler ya da işletme için yeni gibi görönen icatlar veya yeni birleşmeler ortaya çıkabilir. İcatların yaygınlaştırılması ve uygulanması sürecinde yeni icatlar da ortaya çıkabilecektir (Rogers, 1995; Wejnert 2002) ve bu da tüm endüstrilerde olduğu gibi bireysel girişimciler üzerinde de önemli etkileri olan marjinal gelişmeler yol açabilecektir.

Utterback (1974), yenilik süreçlerinde teknolojinin itici gücü ve talep çekme gücünü birbirinden ayırt etmektedir. Yazar, farklı olgunluk seviyelerindeki ve farklı rekabet koşullarındaki imalat sektörlerinin, dış kaynaklardan faydalanma ve yenilik yapma yolları açısından farklılaştıklarını kabul etmektedir. Bazı girişimciler, teknoloji üreticilerinin işletmelerin değer zincirinde bir sonraki adımda mevcut olan ürün ve süreçleri değiştirebilecek ne tür yenilikler yapabilecekleri ile yakından ilgilenirler. Buna karşın, bazı endüstrilerde ise tüketici ihtiyaçlarının karşılanması, esinlenmenin birincil kaynağıdır ve hizmet endüstrisindeki yenilikler sıklıkla talep çekimli olarak yönetilmektedir (Malerba 2004).

Abernathy ve Clark (1985), çığır aşan icatların bir endüstrinin daha büyük bölümleri için üretim mantığını ve iş modellerini değiştirebileceğini öngörmektedir. Bazı yenilikler, yapısı gereği 'yıkıcı' etkilere sahiptir ve bu bağlamda eski ürönlere ve usullere göre işleyen işletmelerin kapanmasına da yol açabilmektedir. Christensen ve Raynor (2003) video kaydediciler gibi tüketicilere dönük elektronik ürünleri örnek vererek, buradaki yeni teknoloji gelişmelerinin piyasadaki önceki türleri ortadan kaldırma potansiyeline sahip olabileceğini belirtmektedir. Ancak yeni bilgi ve teknolojilerin benimsenmesi kademeli olarak gerçekleşir ve bazen önemli gecikmeler de yaşanabilir. Yenilikler için katı politikalar ve koruyucu önlemlerden kaynaklı batık yatırımlar gibi bazı engeller de ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca endüstrilerin yapıları ve özümseme kapasiteleri de teknolojik adaptasyonları üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir (Teece 1992; Cohen ve Levinthal 1990).

Bahsedilen bilimsel yaklaşımlar turizm endüstrisine çok nadiren uygulanmış ve turizm endüstrisindeki yeniliklerin araştırılması genellikle umutsuz ve işe yaramayan sonuçlar ortaya koymuştur. Birçok çalışma, turizm endüstrisinde yer alan bilhassa konaklama işletmeleri, yiyecek-içecek işletmeleri ve ulaştırma işletmelerinin yenilik yanlısı olmadıkları sonucuna ulaşmıştır (Carmison ve Monfort-Mir 2012; Abreu ve ark. 2010; Evangelista 2000; Miles 2008). Büyük şirketler bile özel Ar&Ge departmanlarında nadiren personel istihdam etmektedir ve yenilikler esasen küçük değişikliklerden oluşup, çoğunlukla verimlilik ve maliyet tasarrufu sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Buna karşın akade-

mik çalışmalarda, çekicilik merkezleri ve seyahat acentalarının biraz daha yenilikçi oldukları tespit edilmiştir. Kapsamlı olarak deneyim ekonomisi çalışan Fuglsang, Sundbo, ve Sorensen (2011), festival ve etkinlikler gibi organizasyonlarda yenilik uygulamalarına yönelik daha elverişli uygulamalar bulunduğunu tespit etmişlerdir.

Ekonomideki diğer sektörlere nazaran turizmdeki yenilikler, ilişkilerle ve ilham kaynakları vasıtalarıyla gerçekleşir. Hall ve Williams (2009) yeni fikirlerin hali hazırda faaliyet gösteren kuruluşlara kolayca nüfuz edemediğini ve bu nedenle de yeniliklerin yeni girişimcilerle birlikte daha kolay gerçekleşme eğiliminde olduğunu saptamışlardır. Rønningen (2010) mikro işletmelerin yenilikçi bir mevkide olduğunu doğrulamakla birlikte, istenen düzeyde bir büyüme imkânının dış stratejik ortaklıklarla kurulabileceğini savunmaktadır. Ayrıca yeni ürün ve hizmetlerin işletmelerce üretilmesi yerine belli bir dereceye kadar tedarikçilerden elde edilmesi gerektiğini de ifade etmektedir. Yeni ürün ve hizmetlerin keşfi, deneyi ve geliştirilmesine yönelik arayışlar ise yeni girişimciler ya da girişimlerine turizm faaliyetlerini yeni adapte eden işletmelerde daha fazla görülmektedir (Ateljevic ve Dorne 2000).

Sonuç olarak, yıllardır bilimsel yenilik alanyazını bilim ve teknolojinin önemini vurgulamakta ve teknolojik yayılmanın karmaşık ve dinamik süreçlerini ortaya koymaktadır. Araştırmacılar yapısal, sosyal ve ekonomik koşullar ve değişen taleplerin önemine gönderme yapmaktadırlar. Turizm işletmeleri bilim, teknoloji ve yenilik alanında öncü olmayabilirler, ancak yeni fikir ve bilgilerin sonuçlarını hızlı bir şekilde kullanabilmektedirler. Bilim ve teknolojinin turizm üzerindeki gücü aşağıda örneklerle açıklanmaktadır.

YÖNTEM

Turizmi değiştiren 100 yeniliğin birlikte ele alınması için toplamda birkaç yıl süren bir çalışma sürecine ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışma, süreç içerisinde gerçekleştirdiğim diğer turizm araştırmalarına ek olarak yürüttüğüm bir çalışma olmuştur. Bu süreçte yürüttüğüm diğer çalışmalar ve yapılan alanyazın değerlendirmelerinden de ilham aldığım bir gerçektir. Ek olarak bu süreç içerisinde, yeniliklerin listelenmesi ve kategorilerine ayrılması ile

ilgili pek çok ipucu sağlayan bilim ve teknoloji tarihi hakkındaki araştırmalar ve popüler yazılardan faydalanılmıştır. Ayrıca, bilim ve kültür tarihi müzeleri ve çok sayıda turizm tesisi gezilerek gözlemler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın hazırlanma sürecinde uzmanların fikirleri sorulmuş, bunun yanı sıra turizm araştırmacısı olmayan ve turizm alanı dışından insanların da faydalı yorumları değerlendirilmeye alınmıştır. Uzun bir süreç içerisinde, teçhizat ve referanslar sistematikleştirilmiş ve makalenin amacıyla ilişkili olarak sürece odaklanılmıştır.

Araştırma kapsamında ele alınan yenilikler, turizmi verimli ve kapsamlı bir şekilde değiştirilen yenilikler arasından seçilmiştir. Seçilen 100 yenilik, açıklayıcılık ve çeşitlilik gösterebilmesi amacıyla çoğunlukla bilim ve teknoloji alanlarından alınmıştır (Seawright ve Gerring 2008). Daha açık belirtmek gerekirse, örnekler aşağıdaki kategorilerden en az birisinde etkili olabilecekler arasından seçilmiştir:

- 1-Turistler tarafından kullanıldıkça hizmet ve ürünlerin çeşitliliği ve özellikleri üzerinde değişim yaratması
- 2-Turistlerin kendilerine fayda yaratacak sosyal ve fiziksel etkinlikleri artırması
- 3-Turizm işletmelerinde verimliliği ve etkinliği artırması, enerji, emek, sermaye ve toprak gibi faktörleri yeniden şekillendirebilmesi
- 4-Yeni destinasyonlar oluşturması
- 5-Destinasyonlara doğru ve destinasyonların içerisindeki hareketliliği geliştirmesi
- 6-Örgüt içerisinde ve örgütler arasında bilginin aktarılma şeklini değiştirmesi
- 7-Güç ilişkilerini ve kurumsal mantığı değiştirmesi

Buna bağlı olarak bu etkilerin listesi, Schumpeter (1942) tarafından önerilen yenilik kategorilerinin sıra dışı bir şekilde yeniden yorumlanmasından oluşmakta ve Carmison ve Monfort-Mir (2012), Fuglsang, Sundbo ve Sørensen (2011) ve Hjalager'in (2002, 2010) çalışmalarında yaptıkları gibi özenli bir şekilde turizm ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Aynı şekilde Stipanuk da (1993) teknolojinin turizm üzerindeki etkilerini benzer özelliklerle düzenleme yolunu seçmiştir.

Bu süreç içerisinde ana uygulama, 100 yeniliğin geçerli ve analitik kategorizasyonu üzerine yapıl-

mış kurguların nasıl sunulacağı ile sınırlandırılmıştır. Olayları, 'turizmi değiştiren yeniliklerin sıralaması' başlığı altında güzel bir çerçevede yapılandırmak mümkün olacak mıdır? Bilim ve teknoloji tarihi, kategorize edilebilecek yollar sunmaktadır. Ancak bu durum disiplinler yaklaşımları ya da zaman çizelgelerine dayalı olarak yönetilmektedir (Bunch ve Hellemans 1993). Örneğin McNeil (1990), iki yaklaşımı benimsemiştir. Birincisi, teknolojinin yedi devridir. İkincisi ise disiplinler yaklaşımıdır ve bu yaklaşımda her bir gelişme tarih sıralamasına göre kategorize edilmiştir. Bu disiplinler, tarım, tekstil, inşaat ve yapı, yerli teknoloji, kamu hizmetleri ve silahları dikkate alan materyaller, enerji-mühendislik, ulaştırma, haberleşme-hesaplama ve teknoloji-toplum unsurlarını kapsamaktadır. Bu çalışmada yeniliklerin listesini düzenlemek için ilk önce disiplinler model kullanılmış, ancak turizmdeki değişimler çok belirsiz olduğu için söz konusu modelin uygulanabilir olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu koşullar altında en iyi yöntemin kronolojik sıralama olacağı düşünölmüştür. Bu şekilde, turizmin yeniliklerden yarar sağlayarak nasıl gelişmeler kat ettiği rahatlıkla gösterilebilecektir. Yine de yeniliklerin tarihleri, elde edilen bilgilerin tarih öncesi dönem uygulamaları ya da olgunlaşmamış bazı fikirlerden kaynaklı bilgiler olması nedeniyle belirsiz olabilmektedir. Bu yüzden çalışmada mümkün olan yerlerde, yeniliklerin ilk defa fonksiyonel ve uygulanabilir hale geldiği yıllar belirtilmiştir.

Önerilen tüm yenilikler dikkatlice değerlendirilmiştir. Bilgiler çeşitli kaynaklar üzerinden elde edilmiş, olgusal bilgilerin elde edilmesinde ansiklopediler ve Wikipedia gibi internet kaynaklarından yararlanılmıştır. Ayrıca, turizm üzerinde benzer etki gösteren yeniliklere yönelik doğru açıklamalar yapıldığından emin olmak için rehber kitaplar ve internetten de bilgiler elde edilmiştir. Bilgiler mümkün olduğuunca farklı kaynaklarla karşılaştırılmıştır. Bu çalışma, çok geniş bir alanyazın listeleme çalışması gerektireceğinden yeniliklerin tanımında bazı belirgin kaynaklara referans verilmiştir.

Bilimsel ve teknolojik yeniliklerin turizm üzerindeki etkisi hakkında doğrudan bir kanıt neredeyse yok denecek kadar azdır ve bu nedenle bilimsel keşiflerin turizme etkisini içeren detaylı bir çalışmaya

daha önce rastlanmamıştır. Turizm üzerindeki olası etkileri değerlendirmek açısından kanıtlar genellikle kıttır ve bu nedenle kabul edilmelidir ki bu makaledeki anlatımlar bazen tahmine dayalı olabilir. Bu bağlamda makalenin esas amacı, elde edilen bilgileri yansıtmak, örneklendirmek ve gelecekte daha fazla araştırma gerçeleştirilmesini teşvik etmektir.

Genel Bakış

Tablo 1, değişimlerin belirlenen türleri ile yeniliklere yönelik genel bir bakış sunmaktadır.

Yenilikler

Pasaport

Geçmişte seyahat belgelerinin bulunduğuna dair kanıtlar mevcut olmasına karşın pasaportların resmi ve düzenli basımları 1414 yılında Kral 5'inci Henry tarafından başlatılmıştır. Pasaportlar seyahat edenler için bir hareketlilik sağlama aracıdır, ancak yetkili makamlar 'istenmeyen' yolcular için kontrolleri artırabilirler. Böylece pasaportlar zamanla, seyahat edenler için yalnızca bir engel değil, aynı zamanda bir meşrulaştırma aracı haline gelmiştir. Pasaport standardizasyonu ilk olarak 1980'lerde ortaya çıkmıştır ve 2006'dan bu yana, birçok ölkede pasaportları çıplı olarak düzenlenmeye başlamıştır. Pasaportlarla ilgili biyometrik kanıtlar, parmak izi ve iris tanıma işlemlerini kapsamaktadır.

Taksi

Resmi olarak at arabası ile gerçeleştirilen taksi hizmetleri 1640'lar kadar eskilere dayanmaktadır. Ancak taksi şirketlerinin dünyanın dört bir yanında yaygınlaşması, otomobilin piyasaya sürölmesinden sonra 20'nci yüzyılın başlarında gerçeleşmiştir. Taksimetre ise 1940'ların sonunda icat edilmiştir. Bununla birlikte çift yönlü telsizler de taksi hizmetlerinin işleyişini kolaylaştırmış, bireysel hizmet sunan taksilerin işbirliği yapmasını sağlayarak müşterilerine daha verimli hizmet sunmalarını sağlamıştır. Bir sonraki büyük yenilik, elektronik iletişim ve ödeme sistemlerinde meydana gelen gelişmeler ile birlikte 1980'lerde ortaya çıkmıştır. Resmen tanınmış ve yetkili taksi hizmetleri, turistler için yalnızca hareketliliği artırmakla kalmamış, aynı zamanda güvenli bir ulaşım imkânı sağlamıştır.

Barometre

Kamuoyunca bilinen ilk çalışan barometrenin tarihi 1643 tarihine dayanmaktadır. Barometre, atmosfer basıncını hesaplayan meteorolojik bir alettir ve 19'uncu yüzyılın sonlarında hava değişimlerinin tahmin edilmesi için vazgeçilmez bir araç haline gelmiştir. Barometre eski zamanlarda güvenli deniz ulaşımının sağlanması ve turizm aktivitelerinin planlanması için çok önemliydi. Günümüzde artık elektronik barometreler kullanılmaktadır. Örneğin balıkçılığı hobi edinmiş insanlar balıkların davranışlarını tahmin etmek ve yayılmalarını takip edebilmek için barometreden faydalanmaktadır.

Müze

Nesnelerin özel koleksiyonları tarih öncesi zamanlara kadar uzanmaktadır. Bilinen halka açık ilk koleksiyon 1683 yılında Oxford'da açılan Ashmolean Müzesi'dir. Hukuki bağlamda ilk yasal düzenleme ise 1753 yılında British Museum'ın kurulmasından hemen önce gelmiştir. Bu girişim, ziyaretçiler için koruma, araştırma ve yorumlama kavramlarının kurumsallaşmasını sağlamıştır. İlerleyen zaman içerisinde müzeler ziyaretçiler için 'gidilmesi gereken' mekânlar ve turizm altyapısının temel unsuru haline gelmiştir.

Termometre

1714 yılında, standart ölçekli ilk modern termometreyi Fahrenheit icat etmiştir. Hava koşullarının tatil memnuniyeti üzerinde etkili olmasından dolayı, sıcaklık derecesi de büyük öneme sahiptir. Tarihteki sıcaklık değişimlerine ilişkin verilerin hazırlanması ve analizi, turizmde fiyat hesaplaması, kampanya ve pazarlama faaliyetleri için oldukça önemlidir.

Seyahat Çeki

Seyahat çekleri birçok işletmenin para birimi olarak kabul ettiği için para yerine kullanılan kuponlardır. Kaybolduğu veya çalındığı takdirde, finansal kurumlar tarafından değişimi yapılır. Seyahat çekleri ilk olarak 1772 yılında Avrupa'nın 90 şehrinin kullanımına açılmıştır. American Extree (Express) 1891 yılında geniş çaplı seyahat çeki sistemini geliştiren ilk firma olmuştur ve bu çekler aynı zamanda Thomas Cook'un müşterileri için hazırladığı

ği paket turlarının da bir parçası haline gelmiştir. Bu çeklerin kullanımı, yolcular için çok daha uygun seçeneklerin ortaya çıkmasından dolayı 1990'lardan sonra azalmıştır.

Pil

Elektrikten istifade edebilmek yüzyıllar boyunca bilimsel çabaların temel hedefi olmuştur. Pil ise 1800 yılında icat edilmiştir. Elektromanyetizmanın keşfi toplumun yaşamını dönüştüren ve ardı ardına gerçekleşen önemli icatlara önderlik etmiştir. İlk piller başlangıçta çok büyük olmasına karşın 1950'lerde modern (küçük) pillerin ortaya çıkmasıyla birlikte, hareket halinde ve dış mekânlarda kullanılması istenen araç ve gereçleri taşıyan turistler için piller artık olmazsa olmaz hale gelmiştir.

Can Yeleği

Can yeleğinin 1804 yılında icat edildiği ve o zamanlar 'denizci'nin arkadaşı' lakabı ile anıldığı söylenmektedir. Zamanla cankurtaran yelekleri, can simitleri, havuzlardaki ve deniz kıyılarındaki hayat kurtarıcılar, mantar ceketler, yüzme yardımcıları, yüzdürme elbiseleri vb. çok çeşitli kişisel yüzme araçları ortaya çıkmıştır. Can yeleği birçok deniz aktivitesinde güvenliği artırmış ve bu durum bilhassa çocuklu aileler ve daha az sportif insanlar için oldukça memnuniyetle karşılanmıştır. Bu durum dolaylı olarak, deniz aktivitelerinde hizmet ve deneyimleri de artırmıştır. Zamanla bu tür ekipmanlar boyut olarak küçülmüş ve böylece güvenliği tehlikeye atmadan giyilmek üzere daha kullanışlı hale gelmiştir.

Okyanus Gemisi (Transatlantik)

Okyanus üzerinde ilk düzenli yolcu hizmeti veren buhar gemisi yolculuğu 1818 yılında İngiltere'den Amerika'ya doğru gerçekleşmiştir. Daha sonraki yıllarda Avrupa'dan yenedünyaya doğru artan göç akınlarıyla birlikte okyanus trafiği önemli ölçüde artış göstermiştir. 1800'lerin sonlarında okyanus gemileri teknolojik gelişmelerin bir simgesi haline gelmiş ve birçoğu yüzen lüks saraylar haline gelmişlerdir. Deniz trafiği ve deniz ulaşımı hava havayolları taşımacılığının gelişmesiyle eski popülerliğini yitirse de gemi yolculuğu endüstrisi (kruvaziyer) altında hizmet veren büyük yüzen saraylar halen ilgi görmektedir.

Tablo 1. Turizmi Değiştiren 100 Yeniliğin Yıllara Göre ve Dönüşüm Gerekçelerine Göre Gösterimi

	Yıl	Yenilik Türü						
		1	2	3	4	5	6	7
Pasaport	1414		X			X	X	X
Taksi	1640		X			X		
Barometre	1643		X	X				
Müze	1683	X			X		X	
Termometre	1714		X	X				
Seyahat eki	1772		X	X			X	X
Pil	1800		X			X		
Can yeleği	1804		X					
Okyanus gemisi	1818	X	X	X	X	X		
Kinin	1820		X		X			
Otobüs	1820		X	X	X	X		
Demiryolu	1825	X	X	X	X	X	X	
Milli park	1832	X			X		X	
Yataklı vagon	1837		X	X	X	X	X	
Kapalı yüzme havuzu	1837	X	X					
Bisiklet	1839	X	X			X		
Telgraf	1844		X	X		X	X	
Ulusal hava hizmetleri	1847		X	X			X	X
Kayak teknolojisi	1850	X	X		X			
Asansör	1854		X	X				
Bagaj	1854		X		X	X		
Seyahat sigortası	1864		X		X	X	X	
Acil sağlık hizmetleri	1865		X				X	
Süveyş Kanalı	1869		X	X	X	X		
Elektrikli sokak lambası	1873		X	X				
Otomobil	1875	X	X	X	X	X	X	
Telefon	1877		X	X			X	X
Yemek vagonu	Yaklaşık 1880	X	X	X		X		
Fiberglas	1893	X	X	X		X		
İndirim kuponu	1895			X	X		X	X
Yürüyen merdiven	1896		X	X				
Zeplin	1900	X				X		

Tablo 1. Turizmi Değiştiren 100 Yeniliğin Yıllara Göre ve Dönüşüm Gerekçelerine Göre Gösterimi (Devam)

	Yıl	Yenilik Türü						
		1	2	3	4	5	6	7
Michelin rehberi	1900	X	X		X		X	X
Planörcülük	Yaklaşık 1900	X				X		
Klima	1902		X	X	X			
Karavan	1907	X	X		X	X		
Yolcu uçağı	1914	X	X	X	X	X	X	
Kar arabası	1916	X	X		X	X		
Hazır gıda	1916	X	X	X				
Hava trafik derneğı	1919		X	X		X	X	X
Otoyol	1922		X	X	X	X		
Güneş gözlüğü	1929		X					
Uçuş hostesleri	1930		X	X				
Ücretli tatil	1936		X				X	
Alışveriş kartı	1936		X	X		X		
Kredi kartı	1938		X	X			X	X
Şişme yatak	Yaklaşık 1940	X	X					
Güneş kremi	1944		X					
Açık havada konaklama	???	X	X			X		
Bilgisayarlı rezerv. sistemi	1946		X	X		X	X	X
Mikrodalga fırın	1947	X	X	X				
Elektrikli sauna ocağı	Yaklaşık 1950	X		X				
Minibüs	1950	X	X	X	X	X		
Kar makinesi	1950	X		X				
Aşı programı	Yaklaşık 1950		X		X		X	X
Sırt çantası	1951	X	X			X		
Su ısıtıcı	1952	X	X	X				
Güneş enerjisi	1954		X	X		X		
Alışveriş merkezi	1956	X	X	X	X			
Karbon fiber	1958	X				X		
Bankamatik (ATM)	1959		X				X	X
Otomatik kapı	1960		X	X		X		
Aile çadırı	Yaklaşık 1960	X	X			X		
Kuru kayak pisti	Yaklaşık 1960	X		X	X			
Eğlence ilaçları	Yaklaşık 1960	X	X					

Tablo 1. Turizmi Değiştiren 100 Yeniliğin Yıllara Göre ve Dönüşüm Gerekçelerine Göre Gösterimi (Devam)

	Yıl	Yenilik Türü						
		1	2	3	4	5	6	7
Anlık cep kamerası	1963	X						
şişme cankurtaran botu	1963			X				
Kayak sporu	1965	X						
Barkod	1966		X	X		X	X	X
Havuz temizleme robotu	1967			X				
Tablet bilgisayar	1968	X	X	X		X	X	
Bilim teknolojisi	Yaklaşık 1970	X						
Müşteri sadakati programı	1972	X	X	X			X	X
Yalnız gezegen	1972	X	X		X		X	X
RFID	1973		X	X		X	X	
Yemek muhafaza tekniği	1974	X		X				
Mini-bar	1974	X	X	X				
Gore-Tex	1976	X	X			X		
Havayolu deregülasyonu	1978		X	X	X	X		X
Kamera kayıt cihazı	1983	X						
Cep telefonu	1983	X	X	X		X	X	
Döner bavul	1987		X	X		X		
Robotik im makinesi	1989			X				
Dünya çapında ağ (WWW)	1989	X	X	X	X	X	X	X
Müşteri koruma	1990		X				X	X
Çevrimiçi haritalar	1993	X	X		X	X	X	X
E-bilet	1994		X	X			X	X
Kare kod	1994	X	X	X		X	X	X
Schengen Anlaşması	1995		X		X	X		X
Sosyal medya	1997	X	X	X	X		X	X
Bloglama	1997	X	X		X		X	
Viagra	1998	X	X					
Ortak para birimi-Euro	1999		X	X		X	X	X
Artırılmış gerçeklik	1999	X			X		X	
GPS	2000	X	X	X	X	X	X	
Genetiği değiştirilmif golf imi	2003	X		X				
Micro-bloglama	2006	X	X	X	X		X	
Vücut tarama	2007			X			X	
Yapay iklimlendirme	2008	X	X	X				
Avatar-şekillenmiş temsilci	2012		X	X		X		

Kinin

Kinin, 17'nci yüzyıldan bu yana bilinen ve bilhassa 1850'den sonra sömürgeciler ve gezginlerin sıtmaya karşı koruyucu ilaç olarak yanlarında taşıdıkları bitkisel bir madde olarak bilinir. İçeriği kullanışsız bir ağaç olan kınakına (Cinchona) ağacından elde edilmiştir. 1944 yılında kimyasal bileşimi keşfedilen ilacın bu zamandan sonra sentetik versiyonu çok daha ucuz bir şekilde üretilebilmeğe başlanmıştır. Daha sonra ise kininin yerini alan yeni maddeler ortaya çıkmıştır. Sıtmaya karşı korunma imkânıyla seyahat edilecek yerlerin yelpazesi bataklık ve orman gibi yerlere yapılan güvenli seyahatlerle genişlemiş, bu da Üçüncü Dünya Ülkeleri'nin de turizm alanında gelişmesini tetiklemiştir.

Otobüs

At arabalı ilk otobüsler 1820'li yıllarda büyük şehirlerde ortaya çıkmıştır. Sonraki yıllarda otobüsler, büyük gruplar halinde seyahat eden turistler için bir hareketlilik aracı olmuştur. Ancak uzun yıllar boyunca yolcu taşımacılığı posta servisleri ile bir arada yürütülmüş ve bu durum gereken konforu sağlayamamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Greyhound Şirketi'nin efsanevi hizmetleri, otobüslerin giderek daha fazla önem kazanmaya başlamasına örnek gösterilebilir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra otobüsler paket turların bir parçası haline gelmiştir ve misafirler kiralanan otobüslerle yeni bölgelere doğru seyahat etmeye başlamışlardır. Günümüzün modern otobüsleri ise artık kayak ve spor gibi özel ihtiyaçlara yönelik olarak da tasarlanabilmektedir.

Demiryolu

1825 yılında icat edilen demir yolu ve ardından genişletilen demiryolu ağı turizm için çığır açıcı nitelikte bir gelişme olmuştur. Bu yenilik hareketlilik ve erişilebilirliği artırmanın yanı sıra, ulaşım hızını da artırmıştır. 1841 yılında Thomas Cook 540 alkol karşıtı insandan oluşan grup için bir tren kiralamıştır. Turun popülerliğinin artması sonucunda geniş kitlelere yönelik bir dizi gezi düzenleme kararı alan Cook, Birleşik Krallık'a yaptığı, sahil köylerini de kapsayan gezilerle yolcuların sıradan günlük yaşamlarında fark yaratmıştır. İlk uluslararası Cook turu 1855'te gerçekleşmiştir. Şirket Tho-

mas Cook'un iki oğlunun yönetimiyle daha da genişlemiştir. Başından itibaren paket turlar seyahat zevkleri tanıtımı için son derece önemli bir rol oynamaktadır.

Milli park

Doğal arazi alanlarının korunmasına ilişkin ilk devlet girişimi 1832 yılında Amerika Birleşik Devletleri tarafından başlatılmıştır. Ancak, kurumsal ve düzenleyici yapılar 1872 yılına kadar kurulmamıştır. Avrupa'daki ilk milli park 1909 yılında İsveç'te açılmıştır. Milli parklar, ziyaret etmek için popüler yerler haline gelmiş ve insanlara ziyaret etmeleri için birçok çekicilik sağlamıştır. Milli parklar, doğal deneyimler sağlamış ve doğanın korunması konusunda ilgi uyandırmıştır. Bu durum çok çeşitli ve farklı kategorilerde düzenlenen turizm faaliyetlerinin temelini oluşturmaktadır.

Yataklı Vagon

Trende uyuma fikri ilk olarak 1839 yılında ortaya çıkmış ancak 1865 yılında Pullman tarafından demir yolundan ayrı olarak düzenlenmiş yataklı vagonlar oluşturulana dek resmiyet kazanmamıştır. Böylece seyahat edenler, zamandan ve otel masraflarından tasarruf edebileceklerdi. Pullman ile birlikte standartlar ve konfor da yükselmiştir. Trans Sibirya Demiryolu gibi yataklı vagonlar turizm deneyimlerinin parçası haline gelmiştir. Yataklı vagonlar yüzyılı aşkın bir süre boyunca artış göstermiş, ancak hava trafiğindeki ilerleme ve hava yollarının düşük maliyetli görünümü ile tekrar azalmıştır.

Kapalı Yüzme Havuzu

Yüzme ve su aktiviteleri yeni bir turizm etkinliği değil, aksine antik kaplıcalar için gerekli donanımın oluşmasını sağlayan unsurlardı. İlk kapalı yüzme havuzu 1837 yılında yüzme sporlarının popüler olduğu, yeni yüzme stillerinin ortaya çıktığı bir dönemde Londra'da açılmıştır. Bavyera Kralı için 1879 yılında yapılan kapalı yüzme havuzuna yapay dalgalar ve sıcak su tedarik edilmiştir. Havuz fikrinin daha sonra otel endüstrisine girmesiyle birlikte, 1907 yılında ilk kez transatlantik yolcularına havuz imkânı sağlanmıştır. Havuzlar doğanın yerini tutmaya başlamış ve doğal elementleri taklit eden birçok tasarım ortaya çıkmıştır. Havuzlar, 1940'ların sonlarında açılan ilk geniş su parkları ile birlikte

başlı başına cazibe merkezleri haline gelmeye başlamıştır.

Bisiklet

İlk mekanik bisikletin 1839 yılında ortaya çıktığı iddia edilmektedir. İlerleyen yıllarda, bilhassa 1896'da üretilen 'güvenlikli bisikletlerden' sonra tur bisikletleri popüler hale gelmiştir. Yeni bir seyahat özgürlüğü ve ulaşım imkânı sunan ilk bisiklet tur kulübü 1878 yılında kurulmuştur. Arabaların bisiklet turlarına olan ilgiyi azaltmasına karşın, bisiklet 1960'lı yıllarda sağlık, deneyim ve doğa anlayışıyla birlikte yeniden gündeme getirilmiştir. Bir çok destinasyon bisiklet turizmini geliştirmiş, kurumsallaştırmış ve bu amaç için güvenilir ve kullanışlı bir alt yapı oluşturmuştur.

Telgraf

Elektromanyetik telgraf 1844 yılında icat edilmiş ve bu durum turistler, organizatörler ve işletmeler için telekomünikasyon devrinin başlamasına sebep olmuştur. 1861 yılında ilk kıtalararası hat kurulmuştur. Telgraf, rezervasyon ve acil durum mesajları gibi önemli konularda posta hizmetlerinden daha hızlı bir iletişim imkânı sağlamıştır. Telgraf kullanımı, rakip teknoloji olan telefonun 1877 yılında ortaya çıkmasından sonra azalmıştır.

Ulusal Hava Durumu Hizmeti

İlk meteoroloji enstitüsü Smithsonian tarafından 1847'de kurulmuştur. Daha sonra gönüllüler sıcaklık, barometrik basınç, nem, rüzgâr ve bulut hareketleri ve yağış miktarları ile ilgili sistematik gözlemler yapmaya başlamışlardır. Ayrıca fırtınalar, kasırgalar, hortumlar, depremler, göktaşları ve kutup ışıkları hakkında raporlar hazırlamışlardır. Veriler, güvenilir hava tahminlerin geliştirilebilmesi için oldukça önemli hale gelmiştir.

Kayak Teknolojisi

Kayak yapmanın geçmişi tarih öncesi zamanlara kadar uzanmaktadır, ancak 1850'li yıllarda Norveçli kayakçı Sondre Norheim'in kayak teknolojisine ilişkin icatlarıyla modern ve eğlence amaçlı kayakların kullanımı önemli ölçüde artmıştır. Norheim'in düğümü olarak adlandırılan icat; bir toka ile sıkıca tutturulmuş, ayak parmağıyla kulla-

nılan deri bir kayış ve akağaç köklerinin ince sürgünlerinden yapılmış topuk kayıştan oluşan bir düzenektir. Kayış, kayakçının ileri gitmesini ve topuğun kayaktan yukarıda durmasını sağlamak amacıyla gerginliği korumak için esnek ve elastik olmak zorundadır. Norheim ve diğer Norveçliler kayakların şekilleriyle de ilgilenmişlerdir ve slalom kayaklarını da icat etmişlerdir. Ayrıca, kayak sporunun bir eğlence aracı olarak kabul görmesini sağlamak amacıyla kurumsal çerçeveleri organize etme ve kayak yarışmaları vb. etkinliklere de öncülük etmişlerdir.

Asansör

Çeşitli kaldıraç teknikleri tarih öncesi zamandan beri bilinmektedir. Ancak buharla çalışan ilk modern asansör 1854 yılında yapılmıştır. Brighton Oteli ilk modern asansörün 1865'de kullanılmasına öncülük etmiş, ardından diğer oteller bu oteli takip etmiştir. Böylece asansörün icadı, yukarı katlarda da oda kiralanmasını elverişli hale getirmiştir. Asansörler aynı zamanda metro istasyonları gibi ulaşım sistemleri için de oldukça önemli hale gelmiştir.

Bavul

1854 yılında efsanevi Louis Vuitton, demiryollarıyla ilgili iş olanaklarının farkına varmasıyla, farklı biçimlerde seyahat çantaları üretmeye başlamıştır. Gövde kapaklarını daha yassı hale getirmiş, valizler ve pratik bagajlar için kişiselleştirilmiş anahtar sistemleri sunarken aynı zamanda daha hafif malzeme kullanmaya başlamıştır. Ardından dar gemi kamaralarına sığması için bavullar üretmiştir. Louis Vuitton'un ürünleri seyahat aksesuarlarının sosyal yorumlanma şeklini de etkilemiştir.

Seyahat Sigortası

Seyahat sigortası hizmeti veren ilk özel şirket 1864 yılında kurulmuştur. Seyahat sigortası sayesinde çoğunlukla varlıklı yolcular, hırsızlığın ve diğer olumsuz seyahat koşullarının sonuçlarından kendilerini koruyabilmişlerdir. 20'nci yüzyılda sağlık sigortası teminatı birçok sigorta paketine ek seçenek olarak eklenmiştir. Daha sonra sigorta sistemi, kaçırılan otel rezervasyonları, iptal edilen uçuşlar ve diğer seyahat aksaklıklarını da kapsar hale gelmiştir. Bu gelişmeler, uçakların daha popüler bir seyahat

aracı olmasıyla aynı zamana denk gelmektedir. Seyahat sigortası, seyahat sırasında özellikle yabancı bölgelerde hissedilen riskin azalmasını sağlamıştır.

Acil Sağlık Hizmetleri

Sivil ambulanslar 1865 yılında ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmasına karşın hastaneler ve tıbbi servisler ile koordineli tam entegre sistemler 1950'lere kadar ortaya çıkmamıştır. Doğrudan üç basamaklı acil durum numarasından oluşan ilk telefon sistemi 1937'de başlamıştır. Genişletilmiş acil durum hizmetleriyle birlikte, seyahat etmek daha az riskli hale gelmiştir.

Süveyş Kanalı

Akdeniz ile Kızıldeniz'i birbirine bağlayan Süveyş Kanalı 1869 yılında açılmıştır. Kanal, Avrupa ve Asya arasında nakliye hattı vazifesi görerek, seyahat mesafesini 9,300 km azaltmıştır. Süveyş Kanalı, ticaret ve askeri amaçlar için ciddi bir önem arz etmekle birlikte aynı zamanda sömürge zamanlarında yapılan göçleri de kolaylaştırmıştır. Kanal ayrıca Avrupa'nın birçok okyanus gemisine de hizmet etmiştir. Süveyş Kanalı 1967-1975 yılları arasındaki politik huzursuzluklar nedeniyle kapatılmıştır. O zamandan sonra uzak mesafeli turizm hava trafiğine kaymıştır. Diğer kanal projeleri de turizmi kolaylaştırmıştır ancak Süveyş kanalı aralarında en önemli olanıdır.

Elektrikli Sokak Lambası

Sokak lambaları ilk olarak 1873 yılında ortaya çıkmıştır. Daha iyi aydınlatılmış umumi alanlar, turizm işletmeleri ve seyahat edenler için güvenliğin yanı sıra ulaşılabilirliği de artırmıştır. Elektrik, ulaşım altyapısında ve diğer altyapı kategorilerinde pek çok başka yeniliklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Otomobil

Henry Ford 1903 yılında yaptığı T modeli ile kişisel taşımacılıkla ilgili tüm konseptin radikal değişiminin yaratıcısı olarak bilinse de, yanmalı motora sahip ilk otomobilin 1885 yılında Siegfried Marcus'un eseri olduğu belirtilmektedir. Otomobil seyahat konusunda bireylere daha fazla bağımsızlık ve esneklik kazandırmış, ayrıca seri üretimler ile araba

sahibi olmak isteyen birçok insanın ihtiyacı da karşılanmıştır. Araba, seyahat alışkanlıklarını ve geleneklerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Otomobiller sayesinde, demiryolu hizmetinin gitmediği yeni alanlar ulaşılabilir hale gelmiştir. Evden eve taşımacılık sistemi, bagaj ve tatil ekipmanlarını da değiştirmiş ve taşınabilir bagaj miktarının artmasını sağlamıştır. Ek olarak, turistik amaçlar için golf arabaları gibi birçok özel araba türü de tasarlanmıştır.

Telefon

Fonksiyonel bir telefon sistemi ilk olarak 1877 yılında kurulmuştur. Telefon aslında kendi başına oldukça önemli bir icattır, ancak telefonların birbiriyle bağlantı kurmasını sağlayan telefon santralleri bundan daha büyük bir öneme sahiptir. Telefon, seyahat öncesinde ve sırasında turistler için vazgeçilmez bir araç haline gelmiştir. Cep telefonunun tanıtılmasından sonra, hareket halinde iletişim de artış göstermiştir. Kuşkusuz telefon, turizm yönetimleri ve kuruluşları için de verimliliği ve etkinliği artırmıştır.

Yemek Vagonu

İlk yemek vagonu veya diğer adıyla tren lokantası 1880'li yıllarda ortaya çıkmıştır. O zamana kadar yolcular, seyahatleri sırasında yanlarında yiyecek getirmek veya su duraklarında küçük tezgâhlarda satılan yiyeceklerle yetinmek durumundaydılar. Bu koşullar çoğu yolcunun hevesini kırıyordu. Ayrıca yolculuğu uzatan uzun molalar, tren şirketlerinin yanı sıra yolcular için de oldukça rahatsızlık vericiydi. Bu bağlamda lokantalı vagonlar sadece ihtiyaçları karşılamakla kalmayıp, zamandan da tasarruf edilmesini sağlayan yeni bir organizasyon biçimini temsil ediyordu. Daha sonra yemekli vagon konseptinin geliştirilmesiyle birlikte, demiryolu şirketleri için bu özel tesislerin kalitesi bir satış argümanı haline gelmiştir.

Fiberglas

Fiberglas, kumaş ve diğer malzemeler için kullanışlı olan, küçük çaplı çok sayıda elyaf haline getirilmiş camdan oluşmaktadır. Bu teknik 1893 yılında bulunmuş olmasına karşın 1938 yılına kadar ticari amaçla kullanılmamıştır. Bu malzemeler ucuz, esnek ve kolay kırılmayan özelliktedir. Fiberglastan oluşan birçok turizm ekipmanı mevcuttur. Örne-

ğin, fiberglas çadır direkleri önceki ağır metal direklerin yerini almıştır. Fiberglastan yapılmış tekne gövdeleri daha az maliyet ve daha az bakım gerektirmektedir. Böylece yatçılık daha popüler hale gelmiştir. Birçok spor dalı ekipmanı cam elyaf sayesinde daha kullanılabilir olmuştur. Bunlara örnek olarak; sörf, olta balıkçılığı ve atıcılık gösterilebilir.

İndirim kuponu

Turizm ve seyahatte kullanılan indirim kuponunun kökeni belirsizdir. Ancak pazarlama ve tanıtım çabalarının bir parçası olarak ücretsiz bir şeyler sunulması fikri ve uygulaması ilk olarak Coca-Cola'nın kurucuları tarafından 1895 yılında uygulamaya koyulmuştur. Yıllar boyunca kuponlar turizm tekliflerini paket halinde sunmak için önemli bir yöntem olmuştur ve böylece turistlerin taleplerini artırmak ve onlara yeni ve eşine az rastlanan teklifler sunmak da kolaylaşmıştır. İndirim kuponları ve sonraki versiyonu olan seyahat kartları da destinasyon oluşturma ve turizm hizmet sunucuları arasında işbirliği oluşturma için önemli bir araç olmuştur.

Yürüyen Merdiven ve Yürüyen Kaldırım

Yürüyen merdiven hareket eden merdiven anlamına gelmektedir. Bu kapsamdaki ilk kurulum 1886 yılında iskeleler için geliştirilmiştir. Yürüyen merdivenler daha sonra yeraltı treni gibi ulaşım araçları için de oldukça önemli hale gelmiştir. Aynı dönemde perakendecilik de gelişmiştir. Gelişmekte olan mağazaların sahipleri (ilk olarak 1872'de) üst katlara müşteri çekmek ve burada bir satış trafiği oluşturmak için yürüyen merdivenleri bir fırsat olarak görmüşlerdir. Yürüyen merdivenler aynı zamanda müşteriler için çeşitli kolaylıklar sunmuştur. İnsanların daha hızlı bir şekilde alışveriş merkezlerine akın etmeleri satıcıların da yararına olmuştur.

Zeplin

Zeplin, ilk motorlu hava taşıtıdır ve yerden ilk kez 1900 yılında yükselmiştir. Yolcu gezileri 1909'da başlamıştır ve ilk olarak 1928 yılında transatlantik yolcu taşımacılığı için bir zeplin test edilmiştir. Birçok güvenlik zafiyetinden dolayı, Hindenburg alevler içinde yanıp ve 35 kişinin can kaybına neden olunca 1937 yılında zeplin dönemi büyük ölçüde kapanmıştır. Zeplinler 2001 yılında daha gü-

venli tasarımları ile yeniden gündeme gelerek ve turlarda daha fazla kullanılır hale gelmiştir. Lüks hava yolculukları için ise büyük dönüşün 2015'te başlayacağı öngörülmektedir.

Michelin Rehberi

1900 yılında Michelin kardeşler, Fransa civarında seyahat eden motorlu taşıt sürücüleri için ücretsiz yemek rehberleri oluşturmuşlardır. Michelin şirketi arabalar için lastik de satmıştır. O zamanlar Fransa'da sadece 3500 araç mevcuttur. Rehber, lastiklerin nasıl şişirileceği, nerelerden benzin alınabileceği ve nerede uyuyup, yemek yenebileceği hakkında bilgiler içermektedir. Zamanla bu rehberler lüks yemek mekânları için bir referans haline gelmiştir. Michelin'in yeniliği bilhassa, turizm bölgelelerinin ve motorlu ulaştırmanın birlikte markalaşmasını sağlamıştır.

Yamaç Paraşütü

Uçma fikri insanların her zaman ilgisini çekmiştir. 1900'lü yıllarda edinilen tecrübeler küçük, tek kişilik uçuş deneyimlerinin önünü açmıştır. Yamaç paraşütlerinin ortaya çıktığı 1950'lilere kadar süzülerek uçma, rekreasyonel bir spor faaliyeti haline gelmemiştir. 1990'larda yeni materyallerin sunulması ile paraşütte güvenlik ve performans artmıştır. Son yıllarda bu teknoloji kayak ve su sporlarında da kullanılmıştır. Ek olarak, yamaç paraşütü kış sporlarının yapıldığı dağlık bölgelerde düşük olan yaz sezonu turizminde artış sağlamıştır.

Klima

Isıtma ve soğutma yöntemleri tarih öncesinden bu yana bilinmektedir. Ancak ilk büyük ölçekli elektromekanik klima makinesi 1902'de icat edilmiş ve kullanılmaya başlanmıştır. Klimalar soğuk iklimlerin yanı sıra sıcak iklimlerde de turizmin gelişmesi açısından önemli hale gelmiştir. Turistler, seyahat konforu açısından, seyahatlerinde güzel deneyimler elde etmek ve keyifli bir seyahat geçirebilmek için, klimalar sayesinde daha fazla enerjiye sahip olabilmişlerdir. Klimalar aynı zamanda çalışan personele uygun çalışma ortamı sağlayarak verimliliğini artıran bir unsurdur.

Karavan

Karavanlar ve karavancılık 1850 ve sonrasında Çingene toplumu tarafından kullanılmaktaydı. Ancak

temel değişim 1907'de ilk karavan kulübünün kurulması ile başlamış ve sürekli 'yollarda' olmanın hazzı keşfedilmeye başlanmıştır. Sonraki yıllarda karavan teknolojisi önemli ölçüde ahşap tasarımı geleneğinden uzaklaşmıştır. Bunun sonucunda karavanlar aerodinamik bir yapıya sahip olarak araçlarla birlikte taşınmaya başlamış ve ilk çelik gövdeli karavan 1938 yılında yapılmıştır. Karavanın gelişmesi kamp ve dış mekân aktivitelerinin gelişmesine denk düşmektedir.

Yolcu uçağı

İlk planlanmış uçak yolculuğu 1914 yılında Florida'da gerçekleşmiş ve bu yolculukta sadece bir yolcu taşınmıştır. 1920'lerde hız kazanan havacılık teknolojisiyle birlikte uçaklar daha büyük ve güvenli bir hale gelmiştir. Böylece kıtalararası taşımacılık da dâhil olmak üzere ulaşım aracı olarak uçak kullanımı artmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde hükümet, 1926 yılında hava rotalarının belirlenmesi, hava navigasyon sistemlerinin geliştirilmesi, uçak ve pilot lisansları ile kazaların soruşturulması gibi ticari havacılık için çok önemli yenilikler ortaya koyan Hava Ticaret Kanunu'nu yürürlüğe koymuştur. 1933 yılında Boeing firması ilk modern yolcu uçağı Boeing 247'yi üretmiştir. İlk jet uçağı ise 1939'da piyasaya sürülmüştür. Jet motorunun tanıtılmasıyla başlayan uçak kiralama anlayışı, 1950 yılında seyahat paketleri satışının büyük bir hız kazanmasını sağlamıştır. Seyahat paketleri adeta yeni bir çağın başlangıcı olmuştur. Benzer şekilde farklı tatil bölgelerindeki konaklama, ikram ve deneyimler için çığır açan hava taşıtları, kitle turizminin önemli bir yapıtaşı olmuştur.

Kar arabası

Bir tür güçlü kızak olarak ifade edilebilecek olan kar arabasının ilk modeli 1915 yılında üretilmiştir. Kar arabaları bir süreliğine kırsal posta işlemleri için kritik bir rol oynamıştır. Birkaç yıl sonra çeşitli bölgelerde yeni kış sporları tesislerinin açılışlarında kullanılmışlardır. Bu dönemlerde görkemli turlar ve deneyimler kar arabaları aracılığıyla organize edilmiştir. Bombardier'in kar köpekleri 1959 yılında başarılı bir şekilde piyasaya sürülmüş ve kış manzaraları eşliğinde yeni sosyal organizasyon deneyimlerinin yollarını açarak yoğun şekilde bir rekreasyonel kullanıma zemin hazırlamıştır. Kar

arabasının gelişimini özel yollar ve destekleyici tesisler takip etmiştir.

Hızlı Gıda

Gıda muhafaza teknikleri tarih öncesine dayanmaktadır. Gıda maddelerinin dondurulup- kurutulması ilk olarak 1919 yılında ortaya çıkmış ancak 1960'lara kadar hazır kahve, çorba, mayonez, sos vb. ürünler gibi kapsamlı endüstriyel bir boyuta ulaşamamıştır. Kurutulmuş gıdalar, çöller, kutup bölgeleri ve deniz yolculukları gibi yetersiz gıda kaynaklarına sahip olan yerlerde turistik seferler için oldukça önem kazanmıştır. Ayrıca bu gıdalar, sıvı içeriğe sahip gıdalara oranla daha hafif olduğu için taşınması daha kolaydır. Kurutma işlemiyle yiyecekler direkt ısıya maruz kalmadığı için, içerisindeki besin maddeleri büyük oranda korunmaktadır. Kurutulmuş gıdalar su ilavesiyle sulandırılabilir ya da basitçe kuru olarak tüketilebilir.

Hava Trafiği Koordinasyon Merkezi

Uluslararası Hava Trafik Koordinasyon Merkezi 1919 yılında kurulmuştur. 1945'te ise alanında önemli bir kurumsal yeniliği barındıran ve çok daha güçlü bir takipçisi olan IATA kurulmuştur. Tüm dünyadan üyeleri olan bu sistem emin, güvenilir, sağlam ve ekonomik hava hizmetlerini ilerletmede uluslararası ortaklıklar için önemli bir araç olmuştur. IATA bu alanda standartlar, uygulamalar ve prosedürler geliştirmiştir. IATA'nın kilit hizmetlerinden birisi de, verimli ve kesintisiz yolculuklar sunmak ve seyahat edenler ile havayolları arasında büyük çapta ekonomik işlemleri gerçekleştiren bir düzenleme işlevi görmektir.

Otoyol

Otoyol, büyük şehirleri kontrollü geçişlerle birbirine bağlayan planlı ve coğrafi açıdan genişletilmiş bir yol sistemidir. İlk otoyol 1922 yılında İtalya'da yapılmıştır. Otoyollar, öncelikli olarak hareketliliği artırmıştır. İçerisinde benzin istasyonları ve kafeler barındıran karayolu tesisleri, ardından yapılan yeniliklerle uzun yolculuk taleplerini ve turistlerin hareketliliğini artırmıştır.

Güneş Gözlükleri

Mucitlerin çok eski tarihlerde renkli cam denemeleri yapmalarına karşın, ticari amaçla 1929 yılına kadar güneş gözlüğü üretilmemiştir. Bu gözlükler

kullanıcılar tarafından çok hızlı bir şekilde benimsenmiştir. 1936 yılında polarize lensler üretilmiştir. Gölgelemlik büyük şapkaların yerini alan ya da tamamlayıcısı olan güneş gözlükleri, turistlerin, keskin güneş ışığına maruz kalmadan, karlı ve güneşli havalarda eğlence faaliyetlerinde yer almalarına olanak sağlamıştır.

Uçuş Hostesi

Bir iş tanımı olarak uçuş hostesliği Amerikan Hava yolları Boeing Hava Taşımacılığı (BAT) tarafından ortaya çıkarılmıştır. 1939 yılında BAT şirketi Ellen Church adlı bir kadının pilot olma fırsatını geri çevirerek, onun yerine yolcuların seyahat esnasında konforlu ve güvenli bir şekilde yolculuk etmelerini sağlayacağı bir iş önermiştir. Ellen Church o dönemin gerektirdiği şekilde bir hemşire olarak eğitilmiştir. Hava hostesliği pozisyonu zaman içerisinde hızlıca kurumsallaşmış ve her hava yolu için hizmet ve güvenlik sisteminin bir parçası haline gelmiştir.

Ücretli İzin

20'nci yüzyılın başlarına kadar yılda bir ya da iki haftalık verilen ücretli izinler genellikle orta sınıf profesyonel çalışanlarla sınırlıydı ve resmi izinler normal işçilerin çoğunu kapsamıyordu. İki Dünya Savaşı'nın arasında oluşan siyasi baskılar Avrupa'da pek çok ülkede ücretli izinlerin kabulüne olanak sağlamıştır. Ücretli izinler genel anlamda turizmin gelişmesine katkı sağlamıştır. Ancak ücretli izin prensibi turizm işletmelerine yeni ve genellikle daha az zengin olan müşterilere uyum sağlama gereksinimini ortaya çıkardığı için, turizmin doğasını da değiştirmiştir.

Alışveriş Sepeti

Alışveriş sepetleri ilk olarak 1936 yılında süpermarketlerdeki kullanım için icat edilmiştir. Bu sayede alışveriş yapan müşteriler, ağır yiyecek sepetlerini taşımak zorunluluğundan kurtulmuşlardı. Alışveriş arabaları self-servis alışverişin gelişimini teşvik etmiş ve bagajlara tekerlek ekleme yöntemi daha sonra havaalanları, müzeler ve diğer ticari kurumlara entegre edilmiştir.

Kredi Kartı

Yalnızca tek bir şirket için kullanılan kredi kartlarıyla geçen yıllardan sonra, 1938 yılında birçok şirket

diğer şirketlerin kredi kartlarını da kabul etmeye başlamıştır. Başlarda kartlar müşterilerin kimlik bilgilerini içeren kabartma metallere yapılmaktaydı. Satın alma işlemlerinin kayıt sürecinde plakanın tam üzerinde yer alan bir 'slip ücret' kâğıdı ile damga şeklinde girintili olarak üretilmekteydi. 1958 yılında kurulan American Express, dünya çapında bir kredi sistemi oluşturma konusunda ilktir. Kredi kartı, yanında fazla nakit taşımak istemeyen müşteriler için çok önemli hale gelmiş ve banka mesai saatlerine bağımlılık azalmıştır. Elektronik kredi kartı sistemleri, diğer amaçlarının yanı sıra müşteri pazarlama bilgisi ve pazarlama ile birlikte banka içi ve banka dışı bilgi ve iletişimi birbirine bağlayan MİS (Müşteri İlişkileri Sistemleri) oluşturmak için çok büyük fırsatlar yaratmıştır.

Hava Yatağı

Hava yatağı ya da şişme minder genellikle PVC ya da diğer kauçuk ve plastik maddelerden yapılmaktadır. Kolayca söndürülebilir, toplanabilir ya da katlanabilir ve taşınabilirler. Hava yatağı kampçılık ya da sırt çantasıyla yapılan seyahatlerde kullanılmaktadır ve bu amaçla daha ince ve hafif uyku petleri de geliştirilmiştir. Dinlenme, güneşlenme ve oyun için hava yataklarının kullanıldığı yerlerde, yatakların havuz ve plaj malzemesi olarak kullanımı da popüler hale gelmiştir. Hava yatakları ilk olarak 1940'lı yıllarda piyasaya sürülmüş ve daha sonra turistlerin hareketliliğini artırmaya başlamıştır. Hava yatakları aynı zamanda dışarıda konforlu bir şekilde sabahlamayı da mümkün kılmaktadır.

Güneş Losyonu

Güneş losyonları ya da güneş koruyucuları, güneşin bazı ultraviyole ışınlarını yansıtan ya da emen spreyleyler, jeller ya da losyonlardır. Güneş yanıklarına karşı koruma sağlayan ilk ürün 1944 yılında piyasaya sürülmüştür. Losyonların etkinliğini ölçmek için dünya çapında bir standart haline gelen 'Güneş Faktörü Sistemi' 1962'de ortaya çıkmıştır. Güneş losyonları; deniz kenarında yapılan tatillerde olduğu kadar, yatçılık, kayak, yürüyüş ve diğer açık alan tatil aktiviteleri için de oldukça önemlidir. Güneş losyonları, bireylerin vücudunun doğrudan güneşe maruz kaldığı çok çeşitli sahil ve havuz aktivitesi alışkanlıklarına da katkılar sağlamıştır. Güneşli bölgeler daha güvenli oyun alanları haline gelmiş

ve turizm endüstrisi, çeşitli plaj animasyonları ve plaj tesisleri sağlayarak bundan yararlanmıştı.

Kamp Kurmak

Kamp kurma, izcilik ve dağcılık ile bağlantılı olarak kullanılan çadır ve barınakların geliştirilmiş halidir. Kamp kurmanın temelleri askeri nedenlere dayanmaktadır ve eğlence sektörü için ilk kullanım yılı tam olarak bilinmemektedir. Kamp kurma teknolojisi son zamanlarda oldukça gelişmiştir. Gelişen teknoloji büyük ölçüde açık hava tecrübelerini artırmakta ve insanların açık alanda kalma sürelerini uzatmaktadır. Dahası, daha uzak alanlara erişimi kolaylaştırmaktadır. Yalıtımlı polar uyku tulumlu çadırlar ve yağmurluktan, barınağa veya tam tersine dönüşen kumaşlar da dâhil olmak üzere kamp çadırlarının birçok çeşidinin patenti 1980'lerden bu yana alınmaktadır.

Bilgisayar Rezervasyon Sistemi

1946 yılında Amerikan Havayolları deneysel bazda ilk otomatik elektromekanik rezervasyon sistemini kurmuştur. Kısa sürede manyetik silindire dayalı geçici depolama yapabilen yeni makineler bunu izlemiştir. Sistemler başarılı bir şekilde kanıtlanmış ve kısa sürede birçok havayolunda kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, yerel çağrı merkezlerine ihtiyaç duyulması ve bilet acentalarının rezervasyon ofislerini telefonla aramak zorunda kalmaları bilgisayar rezervasyon sisteminin çalışmasını güçleştirmekteydi. 1953 yılında uzak santraller icat edilmiş, ancak ilk ortak sistem 1959 yılında SABRE'nin kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. Sonraki yıllarda pek çok rakip uygulama ortaya çıkmış ve 1976'da seyahat acentalarına sistemlere erişim hakkı tanınmıştır. BRS (Bilgisayar Rezervasyon Sistemi) müşteriler için şeffaflığı önemli oranda artırmıştır. Seyahat acentalarının sayılarında önemli miktarda düşüşler yaşanmasına yol açan en son uygulama, müşterilerin rezervasyonlarını kendilerinin yapmasına olanak vermektedir.

Mikrodalga Fırın

Mikrodalgalar yiyecek ısıtmak dışında başka pek çok farklı amaçla kullanılmıştır. Yiyeceğin ısıtılma süreci elektromanyetik radyasyon bombardımanı ile gerçekleşmektedir. Çok büyük olmakla birlikte genellikle askeri amaçlar için kullanılan ilk mikro-

dalga fırınlar 1947 yılında ortaya çıkmıştır. Ancak, mikrodalgalar esnekliği ve etkinliği artırmaya yardımcı oldukları için otel mutfaklarına hızlı bir giriş yapmışlardır. Mikrodalgalar aynı zamanda hazır gıda ürünlerinin gelişiminde de oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Bazı self-servis yiyecek satış noktaları müşterilerine kendi yiyecek ve içeceklerini ısıtmaları için mikrodalga fırınları kurmuş ve bu da bazı otellerde standart bir hizmet olarak yerini almıştır.

Elektrikli Sauna Ocakları

Finlandiya saunası çok eski bir geleneğin parçasıdır. İlk saunalar toprak setler üzerine kazılmış ve sıcak ve/veya nemli banyoları oluşturmak için odun ile ısıtılmışlardır. Daha sonra da günlük kabinler bu amaç için kullanılmıştır. 1950'lerde elektrikli sauna ocakları ortaya çıkmış ve sauna geleneği diğer çevrelere ve ülkelere de yayılmıştır. Sauna, zaman içerisinde uluslararası kaplıca paketinin bir parçası haline gelmiş ve sauna hizmetlerinin diğer kategorilerin yanı sıra sıcak ve soğuk banyo hizmeti de sunulmaktadır.

Minibüs

Volkswagen küçük otobüslerin (minibüs) ilk mucididir. 1950'de tanıtılan Tip 2, hızlı bir şekilde popüler olmuştur. Tip 2 ve minibüsün yerini alan ve daha rekabetçi modelleri, eski moda vahşi avcılık turlarının yerini fotoğraf safarilerine bırakmasını sağlayarak safari fikrinin tamamen değişmesine neden olmuştur. Minibüsler, daha az sayıda turist grupları taşımış ve insanlara, hayvanlara daha yakın olabilmeye fırsatı sunmuştur.

Kar makinesi

Suni kar, suyun sıkıştırılması ile üretilmektedir ve bir kar makinesi aracılığıyla havaya püskürtülmektedir. Bu teknik 1950'li yıllarda bulunmuş ve 1970'li yıllarda büyük oranda ticarileştirilmiştir. Kar makineleri kayak tesislerinde, doğal karı tamamlamak için kullanılmaktadır. Bu makineler, kayak tesislerinin kendi kar örtülerinin güvenilirliğini sağlamak, müşteri memnuniyeti ve kar sezonlarını uzatmak için kullanılmaktadır. Suni kar üretimi, iklim değişikliğinin turizme muhtemel etkilerini de geciktirmektedir.

Aşı Programı

Sistemik aşılamaya programları 1900'lü yıllarda Avrupa ve Amerika'da geliştirilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tropik ve egzotik yerleri ziyaret etmek giderek daha popüler ve mümkün hale gelmiştir. Bu medikal sistem, uygun aşı ve danışmanlık ihtiyacını karşılamak üzere uyarlanmıştır. Bu programlar medikal kurum ve uzmanları da içeren kapsamlı kurumsal yenilikler başlatmıştır. Programlar seyahat edenler için riskleri azaltmak anlamına gelse de sınır ötesindeki bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önlemek için de oldukça önemlidir. Aşılamaya ile öncelikli tıbbi araştırma ve uluslararası akreditasyon arasındaki bağlantı, seyahat eden kişilerin en iyi tıbbi koruma imkânlarına sahip olmasının zorunluluğuna vurgu yapmaktadır.

Sırt Çantası

Ağır bir yükün elde taşımaktan sırtta taşınması yeni bir buluş değildir ve sırt çantası her zaman, her kültürde kullanılmıştır. Askeri amaçlı üretilen sırt çantaları uzun yıllar boyunca eğlence sektöründe de kullanılmıştır. Ancak sırt çantasının modern tasarımının, ağır yükün omuzlardan kalçaya doğru kayması gerektiği doğru varsayımıyla Dick Kelty'ye (1951) dayandığı iddia edilmektedir. İlk versiyonu seyahat ihtiyacını karşılamak amacıyla bir dizi iyileştirme ve geliştirmeye gereksinim olduğunu ortaya koymuştur. Sırt çantasının gelişimi hem yürüyüşlere ve diğer dış mekân aktivitelerine artan ilgi ile hem de gençlerin seyahat heveslerinin başlaması ile aynı zamana denk gelmektedir.

Kapalı Izgara

Weber kapalı ızgara 1950'de icat edilmiştir. İnsanların arka bahçelerinde yemek yemelerine olanak tanınmasının yanı sıra, lokantaların yemek pişirme mekânlarının misafirler tarafından gözlemlenmesi için açılmasını da kapsayarak, restoranların pişirme yöntemlerini de etkilemiştir. Kapalı ızgara, parti ve pikniklerde oldukça önemli bir unsur haline gelmiş ve daha küçük versiyonları kampçılık ve karavancılıkta standart bir ekipman haline gelmiştir. Izgara, bir eğlence aktivitesi olarak dışarıda yemek yapmaya olanak sağlamıştır.

Güneş Pili

Güneş pili, fotokimyasal süreç vasıtasıyla ışık enerjisini elektrik enerjisine dönüştürmektedir. Silikon

pili vasıtasıyla güneş enerjisinden yararlanan bu cihaz 1954 yılında icat edilmiştir. Güneş enerjisi önceleri de yıkanmak ve havuzlar için sıcak su temini gibi işlerde, turizm için çok değerli olmuştur. Ancak güneş pilleri; cep telefonları, navigasyon ve diğer seyahat aletleri gibi daha geniş bir alanda kullanılabilir.

Alışveriş Merkezi

İlk kapalı alışveriş merkezi 1956 yılında açılmış ve alışveriş merkezlerinin modası hızlıca yayılmıştır. 1981 yılında Batı Edmonton Alışveriş Merkezi, kısmen muazzam büyüklüğünden dolayı kısmense otel, eğlence tesisi, minyatür bir golf sahası, aqua parkı ve hayvanat bahçesi barındırması sebebiyle alışveriş anlayışına yeni bir boyut kazandırarak, insanlara yeni olanaklar sunmuştur. Alışveriş merkezleri artık yerel hizmet vermektan çıkararak kendi başlarına turistik çekicilik yerleri haline gelmiştir.

Karbon Fiber

Karbon fiberler uzun yıllardır bilinmelerine karşın yüksek dayanıklılığa sahip elyafın bulunmasıyla, 1958 yılının sonrasında endüstrileşmiştir. Aşırı derecede hafif olan bu malzeme, otomobil ve uçak gibi turizm eğlence sektörü için önemli olan pek çok ürünün bileşeni haline gelmiştir. Bu malzeme aynı zamanda, bisiklet, tenis raketleri, hokey değnekleri, sörf, kano, olta gibi spor malzemelerinde de büyük ölçüde kullanılmaktadır.

Bankamatik

İlk ATM, 1959 yılında üretilmiştir. Sistem ilk zamanlarda, yalnızca tek bir bankanın işlemlerini gerçekleştirdiği için kullanım açısından kısıtlıydı. Sistemin ağ bağlantılı versiyonları 1969 yılında ortaya çıkmış ve 1972'den sonra 'para noktası' teknolojisini kapsamlı bir hal almıştır. Kademeli olarak güvenlik artmış ve ağ bağlantıları para birimlerine birçok bölgede ulaşılmasını olanaklı kılmıştır. ATM'ler turistlerin, seyahat çekleri ve döviz hizmetlerine olan ihtiyacını azaltmış, esnekliği artırmış ve aynı zamanda turistlerin seyahat ederken yanlarında fazla nakit para taşımaktan kaynaklı tehlikeleri de azaltmıştır.

Otomatik Kapı

İlk otomatik sürgülü kapı 1960 yılında üretilmiştir. Bu teknoloji mağazalar, havaalanları, oteller ve lo-

kantalar gibi yerlere kolayca erişilmesini sağlamıştır. Otomatik kapılar elinde çok fazla yük bulunduran turistler için de oldukça pratiktir. Turistler kendi işlerini kendileri görebildiği için, belboyların çoğu bu icattan sonra işsiz kalmışlardır.

Aile Çadırları

Çadırlar, direkler üzerine gerilen çarşaflardır. Bir kısmı askeri ekipmanlardan geriye kalmış olan eski modeller on yıllar boyunca standart halde kalmıştır. 1960'tan bu yana, çadırlar için yeni teknolojiler geliştirilmiş ve özellikle de alüminyum iskeletli türleri üretilmiştir. Çadırlar daha güçlü ve taşınabilir olduktan sonra mucitlerin kaplamaları yenilemeye başlamaları üzerine, üreticiler naylon ve polyester gibi yeni malzemelerle çadırlar üretmeye başlamışlardır. Sonuç olarak, bir kamp alanındaki yaşam tüm aile bireyleri için uygun olacak şekilde artan bir şekilde yazlık ev yaşamını andırırken ek olarak artan bir hareketlilik özgürlüğü sağlar.

Kuru Kayak Pisti

Kayak sporu normalde mevsimlerle sınırlandırılmasına karşın yapay pistler sayesinde tüm yıl boyunca, açık veya kapalı olarak yapılabilecek bir aktivite haline gelmiştir. Doğal yamaçlar ya da rampalar üzerine kurulan pistler, fırçanın yan imalatı olan 'dendix' isimli plastik bir madde ile kaplanmaktadır. Daha yeni materyallerin geliştirilmesi etkinliklerde hızlı kurulumu mümkün kıldığı için kayak yollarının organize edilmesini olanaklı hale getirmiştir. Kuru kayak, 1960'ların başından bu yana çoğunlukla kış sporları için doğal ön koşullara sahip olmayan alanlarda geliştirilmektedir.

Eğlence Amaçlı Alınan Uyuşturucu

'Eğlence amaçlı alınan uyuşturucu' ya da 'parti uyuşturucusu' terimleri insanların eğlence deneyimleri oluşturmak ya da bu deneyimleri artırmak amacıyla aldıkları çeşitli ürünleri tarif etmek için kullanılmaktadır. Diğer bir adıyla 'tatil tabletleri' 1960'larda ortaya çıkmıştır. İçeriği 'amfetamin'dir. Bunların arasından en bilinenlerden birisi olan 'Ecstasy' ise 1912 yılında üretilmiştir. Parti ilaçları bireylerin enerji seviyesini yüksek tutmaya yardımcı olabilir, alındığında uykuya daha az ihtiyaç duyulur ve kullanıcıları daha cesur ve sosyal kılar. Ortaya çıkabilecek korkunç sağlık sorunları ve bağımlılığa karşı alınan önlemlere rağmen, bazen

yasal olmayan bir biçimde yeni çeşitlerinin geliştirilmesi ve üretilmesi söz konusu olmaktadır. Gece hayatına yönelik faaliyetleriyle bir itibar oluşturan bazı turizm destinasyonlar ve turistik işletmelerin, turistlerin bu eğlence amaçlı ürünleri kullanmasından dolayı olarak etkilendiği de söylenebilir.

Şişsak Fotoğraf Makinesi

İlk otomatik fotoğraf makinesi 1963 yılında satışa sunulmuştur. Bu fotoğraf makinelerinin ucuz ve kullanımının kolay olması, fotoğrafçılığa yönelen geniş bir kitlenin oluşmasına yol açmıştır. Fotoğraf makinelerinin cep versiyonları Kodak ve Minolta markaları tarafından hızlıca piyasaya sürülmüş ve bu fotoğraf makineleri yaşadıkları anları kaydedebilen turistler için önemli bir seyahat aksesuarı haline gelmiştir.

Şişme Cankurtaran Botu

Karadan yönetilen cankurtaran botu hizmetleri yüzyıllardır bilinmektedir. Geminin yan tarafına bağlı olan ve acil durumlarda aşağıya bırakılan bu sert botlar okyanus gemilerinin hayat kurtarıcı ekipmanları arasında yer almıştır. Şişme cankurtaran botları 1963'te ortaya çıkmıştır. Bu botlar dayanıklı malzemelerden yapılmış ve dikkat çekmesi için teneke eklentiler eklenmiştir. Tasarımında botların kolayca şişmesi amaçlanmıştır. Botlar genellikle güvenliği artırmakta ve gemilerde fazla yer tutmamaktadır. Herkes tarafından şişirebildiği için, bunu kullanacak ekibin bulundurulması ve eğitilmesine de gerek kalmamıştır.

Kar Kayağı

Modern kar kayağı, bir mühendisin kayağın yamaçlardan aşağı inerken binicisi tarafından yönlendirilebileceği fikriyle 1965 yılında üretilmiştir. Kayağın üretime konmasını takiben gerçekleştirilen spor yarışma organizasyonları sayesinde popülerliği ve yaygınlığı giderek artmıştır. Resmi bir spor olarak tanındıktan sonra, bazı gelenekçi kayakçıların karşı çıkmasına rağmen, kış sporlarının yapıldığı yerler, kayak için uygun kayak parklarını adım adım oluşturmaya başlamışlardır.

Barkod

Barkodlar, optik tarayıcılar tarafından okunabilen ürün tanımlama etiketleridir. Sistem ilk olarak 1966'da icat edilmiştir ve ardından evrensel bir

standart olarak tanıtılmıştır. Barkodlar 1974'ten beri süpermarketlerde kullanılmaktadır. Ayrıca havaalanlarında bagaj taşıma sisteminde, biletlerde, fast-food zincirleri ve turizm alanlarında da kullanılmıştır. İşlemlerin hızını artıran barkodlar, kalabalık ve sıra bekleme yönetimi hususunda önemli unsurlardır.

Havuz Temizleme Robotu

Elektrikle çalışan ilk robot havuz temizleyicisi 1967 yılında yapılmıştır. Bundan önce temizleme işlerini yapan elektrikli aletler üretilmesine karşın robotlar işgücü tasarrufu ve kalitesi açısından daha önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

Tablet Bilgisayar

İlk örneği 1968 yılında piyasaya sürülen tablet bilgisayarların ilk ortaya çıkış amacı çocuklar için bir oyun aracı olmasıydı. Sert bir klavyesi olan ilk tabletler, ilerleyen zamanlarda üretilen geniş dizüstü bilgisayarlar için ilham kaynağı olmuştur. Bu buluştaki kritik ve kapsamlı yarar, kullanıcılarının daha hareketli olabilme özgürlüğüdür. Mobil bilgi işlem sistemleri gezginlerin tatil yaparken aynı zamanda işlerini ya da eğlencelerini de beraberinde getirebilme olanağı sağlayarak, alışkanlıklarını büyük ölçüde değiştirmiştir. Yönetimsel ve idari fonksiyonlar zaman ve yer bakımından daha esnek bir şekilde yapılabildiği için, mobil bilgi işlem sistemleri turizm işletmelerinin yönetimini de olumlu yönde etkilemiştir.

Parfüm Teknolojisi

Aromalar insanoğlu için binlerce yıldır önemli olmuştur. Chanel'in, ünlü Chanel No.5 isimli kokuyu satış asistanlarından kendilerine sıklıklarını isteyerek aroma pazarlamasına ilk giren kişi olduğu iddia edilir. Ancak kokuların modern, sistematik ve bilimsel olarak gelişimi, her çeşit kokuyu yeniden yaratmak ve analiz etmek için yeni bir yöntemin keşfedildiği 1970'lere kadar su yüzüne çıkmamıştır. Kokular aromaterapi gibi kaplıca ürünlerinde de kullanılmaktadır. En kötü kokular dahi müzelerde yorumlanmaları amacıyla sergilenmektedir.

Sadakat Programı

İlk Sık-Uçan Yolcu Programı, 1972 yılında Birleşik Devletler Havayolları'nda ortaya çıkmıştır. Sada-

kat programı, 1930'lu yıllarda perakendecilik sektöründe bilinen bir uygulamaydı. Müşterilere hediyeler sunularak aynı markayı kullanmaları için teşvik sağlanırdı. Turizmde ise, ücretsiz geziler ya da otellere erişim ile araba kiralamalar bu programın gelişmesinde etkili olmuştur. Sadakat programları, şirketlerin pazar analizi için belirleyici olduğunu düşündüğü önemli verilerin elde etmesini sağlamak amacıyla da yapılmaktadır. Sadakat programları seyahat davranışlarını etkilemeyi başararak sektördeki eski iş ortaklıklarını pekiştirmiş ve yeni ticari işbirliklerine olanak sağlamıştır.

Lonely Planet

Lonely Planet 1972 yılında iki maceracı gezginin düşük bütçeli seyahat etmek isteyenlere yönelik oluşturduğu 'rehber kitap' oluşturma fikrinin bir ürünüdür. Bu iki gezgin, dönemin isyankâr gençliğinin de gerçek ruhunu bulmasına yardımcı olacak şekilde çok az bir bütçe ile kendi tecrübelerini aktardıkları rehber kitaplarından milyonlarca basmıştır. Yenilikçi unsurlar okurlardan olumlu geri bildirim alma amacıyla geliştirilmiş ve gün geçtikçe bu kitaplar daha da 'kitle-kaynaklı' bir hal almıştır. 1994 yılında kurulan internet sitesi aracılığıyla okuyucular arasında iletişimin artması sağlanmıştır.

RFID (Radyo Frekansı ile Tanımlama)

İlk radyo frekansı tanıma sistemleri İkinci Dünya Savaşı'ndaki askeri amaçlı kullanımlara kadar uzanmaktadır. 1973 yılında, veri transferi için radyo frekanslı elektromanyetik alanları kullanan ilk 'operasyonel kablo temassız sistem'in patenti alınmıştır. RFID, daha sonra otomatik olarak tanımlanabilen ve izlenebilen bir nesneye takılmıştır. RFID, müşteri ve personel için erişim kontrolü sağlamak gibi özellikleri sayesinde turizmle bağlantılı olarak geniş çapta kullanılmıştır. Havaalanları, bagaj akışlarını takip etmek ya da ekipmanların yerini tespit etmek ve planlamak için bu etiketleri kullanmaktadır. Müzeler de hırsızlığı önlemek için değerli objelerini etiketlemektedir. Benzer şekilde eğlence parkları, ailelerin çocuklarının hareketlerini takip edebilmesi için çocuklara RFID temin etmektedir.

Vakumlu Poşetle Yemek Muhafaza Tekniği (Sous-Vide)

Sous-vide yemeklerin normal pişme süresinden daha uzun bir süre boyunca (sıkı kontrol altında 72

saate kadar) su içeren plastik torbalarda pişirilmesi yöntemidir. Buradaki amaç, yemeğin eşit bir şekilde pişmesini sağlamak ve böylece daha sulu bir gıda elde etmektir. Önceden pişirilmiş yemekler genellikle porsiyon olarak özel kaplarda ısıtılmaktadır. 1960 yılından bu yana endüstriyel işlemlerde kullanılmakta olan sous-vide yöntemi, restoran işletmelerinde 1974 yılında kullanılmaya başlanmıştır. Restoran ve oteller için bu yöntemin avantajı az sayıda eğitimli personelle geniş bir menü sunabilme imkânıdır. Bu yöntemde israf azdır ve yemek kalitesi oldukça iyidir.

Mini-bar

Atıştırmalıklar ve içecekler içeren küçük ve özel bir buzdolabı olan mini-bar, ilk olarak Batılı tarzda otel odalarında kullanılmıştır. Genellikle, odadaki misafirin kaldığı süre boyunca istediğini seçip alabileceği belli bir envanter görevi görmektedir. Mini-bar ilk olarak 1974 yılında Hong Kong'daki Hilton otelinde kullanılmıştır. Mini-barlar sayesinde misafirler oda servisine daha az bağımlı hale gelmiştir. Oteller için, atıştırmalıklar ve içeceklere hizmeti sağlayan mini-barlar, satışları ve gelirleri artırmakta ve oda servisi için tahsis edilmiş personel sayısında tasarruf sağlamaktadır.

Gore-Tex

Gore-Tex 1976'da icat edilen, nefes alabilen, su geçirmez ve katmanlı bir kumaş türüdür. Bu kumaş dış giyim ve ayakkabı imalatında kullanılmaktadır. Yıkınması ve temizlenmesinin kolay olmasının yanı sıra koruyucu özelliği ile de özellikle dağcılar ve sırt çantası kullanan yolcular başta olmak üzere birçok turistik amaçlı kullanımda Gore-Tex'e dayalı ekipmanların kullanımı oldukça yaygındır. Gore-Tex ve patent koruma süresi bittikten sonra ortaya çıkan yeni tüm kumaş türleri, dış mekân kullanımı için daha çok konfor ve fırsat yaratmıştır. Böylelikle, daha uzun geziler planlamak, zorlu hava koşullarına dayanmak ve daha hafif yükler taşımak mümkün hale gelmiştir. Bununla birlikte, yürüyüş yolları uzamış ve dış mekân eğlencelerinin ve yolculuklarının popülerliği de artmıştır.

Havayolu Deregülasyonu

Deregülasyon, kurumsal bir ilkenin parçasıdır ve bu bağlamda kurumsal bir yenilik olarak da ka-

bul edilebilir. Deregülasyon için belirtilen gerekçe, daha yüksek verimlilik, etkililik ve genel itibarı ile daha düşük maliyetlerle sonuçlanan yüksek rekabet seviyesine olan müdahaledir. Birleşik Devletler Havayolları serbestleşme konseptinin uygulamasına 1978'de başlamıştır. Avrupa ise 1993 yılında buna benzer bir adım atmıştır. Deregülasyon, havayolları sektöründe yeni bir iş yapılanmasına yol açmış, ayrıca düşük maliyetli havayolu ulaşımının gelişmesinde önemli bir etken olmuştur. Havayolu ulaşımına olan talep genel olarak artış göstermiş ve fiyatların düşmesi gibi olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Ayrıca rekabet, yeni güzergâhlar ve gidilecek yeni destinasyonların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kamera kayıt cihazı

İlk kamera kayıt cihazı Sony tarafından 1983 yılında piyasaya sürülmüştür. Sony tatillerde kullanımı oldukça popüler olan yeni model kamera kayıt cihazları geliştirmeye devam etmiştir. Kasetli modeller 2004 yılında piyasaya sürülmüş, 2009 yılından itibaren ise kamera kayıt cihazları cep boyutuna küçültülmüştür. Ardından bu cihazlar, tatil anılarının kolayca paylaşımı için cep telefonlarına entegre edilmiştir.

Cep Telefonu

Cep telefonlarının çeşitli türlerinin yıllar öncesinde ortaya çıkmasına karşın halk tarafından kullanılan ilk cep telefonları 1983 yılında piyasaya sürülmüştür. Cep telefonları hareketliliği artırmış ve turistlerin haberleşme alışkanlıklarını değiştirmiştir. 1987 yılında Nokia'nın harfli klavyesiyle oluşturulan kısa mesajlar ortaya çıkarılmış, bu gelişme de uluslararası iletişime katkı sağlamış ve ucuz bir şekilde haberleşmek isteyen turistler için avantaj sağlamıştır. Benzer şekilde, kısa mesajlar da bilet satışı, bilgi ve pazarlama gibi çeşitli hizmet araçlarına entegre edilmiştir. 1999 yılında piyasaya sürülen akıllı telefonlar, bilgisayar fonksiyonlarını cep telefonu konforu ile birleştirmiş ve böylece telefon yalnızca iletişim bağlamında değil, seyahat için de vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir.

Tekerlekli Bavul

Bir Northwest Havayolları pilotu olan Bob Plath, kalabalık havaalanlarında kendi bavullarını daha

kolay bir şekilde taşımak istemiş, ardından garajında yaptığı birkaç denemeden sonra tekerlekli bavulu bulmuştur. Bundan önce üstten bir kulp vasıtasıyla tutulan bavullar, yatay şekli ile daha ergonomik bir hale gelmiştir. 1989 yılında yolcular bu bavulları nereden edinebileceklerini sorduklarında pilot üretime başlamıştır. Havaalanı güvenlik prosedürleri ve ekipmanları da yeni tekerlekli valizlere göre yeniden düzenlenmiştir. Zamanla havayolları da kendi filolarını, tekerlekli bavulları taşıyabilecek baş üstü bagaj muhafaza yerleri oluşturarak yeniden şekillendirmiştir. Turizm endüstrisi de fiziksel kısıtlamalara bağlı kalmaksızın herkes için kolaylaşan seyahatten payına düşeni almıştır.

Robotik Çim Biçme Makinesi

Çimlerin bakımı için kullanışlı ekipmanlar; spor alanları, golf sahaları, halka açık parklar, otel ve tatil köyleri gibi alanların bakımı için oldukça gereklidir. Mekanik ve elektronik cihazlar yıllar boyunca kullanılmalarına karşın ilk çim biçme makineleri 1989 yılında üretilmiştir. Bakım için robotik dönem, işgücü kaynaklarının tasarrufu yönünde ileriye dönük bir adımdır. Tipik bir robotik çim biçme makinesi kesilecek alanın sınır teli aracılığıyla belirlenmesi için bir kullanıcı gerektirmektedir. Robotik çim biçme makineleri giderek daha çok yönlü bir hal almaktadır. Bazı modeller ihtiyaç halinde yağmur sensörü içererek, neredeyse insan ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır.

İnternet Sunucuları Ağı (www-world wide web)

WWW turizm için çığır açan buluşlardan birisi olmuş, radikal bir şekilde bilgi yayma ve alma süreçlerini baştan aşağı değiştirmiştir. 1989 ve sonrasında internet, birçok kâğıt tabanlı bilgi kaynakları ve belgelerin yerini almıştır. Yolcular da artan şeffaflıkla birlikte turizm ürünlerini ve fiyatlarını deneyimlemişler ve böylece seyahat planlarını genişletebilmişlerdir. Nihayetinde interaktif olanaklar gezginleri daha da cesaretlendirmiş ve yeni seyahat toplulukları oluşturmuşlardır. WWW, seyahat işletmeleri ve destinasyonların pazarlama yöntemlerini değiştirmiş ve turizm endüstrisinde işbirlikçi yapılar oluşturmuştur. Veri işleme kabiliyeti hızlanmış ve otomatik bir hale gelerek, işletmeler için önemli bir işgücü tasarrufu yaratmıştır. WWW, ziyaretçi merkezleri, geleneksel seyahat acentaları vb.'nin sayısında ve faaliyetlerinde düşüşe yol açmıştır.

Tüketicinin Korunması

Tüketicinin korunması, yüz yıl öncesine kadar giden eski bir anlayış olmasına karşın bireylerin seyahat faaliyetlerinin de bu anlayışa dâhil edilmesi 1960 ve 1970'lerdeki radikal müşteri hareketlerinden sonra gerçekleşmiştir. Ayrıca paket tur seyahat piyasasının ortaya çıkması da seyahatlerin tüketici koruması kapsamında değerlendirilmesini tetiklemiştir. Avrupa'da, Paket Seyahat Yönergesi 1990 yılında yürürlüğe girmiştir. Yönerge, şirketlerin yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda geri iade ve mali koruma ile paket tatillerin sözleşme yükümlülüğü bağlamında özel bir usul içermektedir. Tur yönetimi tarafından garanti altına alınan ödemeler müşterilerin, işletmelerin iflas etmesi durumunda paralarını geri alabilmelerini garantilemektedir.

Çevrimiçi Haritalar

1993 yılında ilk harita sunucusunu Xerox firması üretmiş ve bundan çok kısa bir süre sonra 1995'te interaktif haritalar geliştirilmiştir. Google Earth 2005 yılında kurulmuştur. Çevrimiçi haritalama turizmde birçok açıdan büyük öneme sahiptir. Web versiyonları ile yürüyüş haritaları gibi sürekli olarak güncellenen ve dağıtımı oldukça ucuz olan ve başkalarıyla paylaşılabilen haritalar ortaya çıkmıştır. Gezginler için en önemlisi ise haritaların cep telefonlarında, akıllı telefonlarda, PDA'larda ve GPS üzerinde gösterilebilmesidir.

E-bilet

1994 yılında elektronik biletleri ilk piyasaya süren şirket Amerika Birleşik Devletleri Havayollarıdır. Elektronik biletlerin gelişimi oldukça yavaş olmuş ancak 2004 yılında IATA tarafından getirilen standartlar bu gelişimi hızlandırarak 2008 yılında e-bilet sistemine tamamıyla geçilmesini sağlamıştır. Havayolları ve diğer taşıma türlerinde bilet kullanımı ve düzenlenmesi açısından tasarruf sağlanmıştır. Müşteriler zamanla e-bileti kabullenmiş, özellikle self-servis uygulamaları sayesinde sağlanan indirimlerle işletmelere yeni iş modelleri sağlamıştır.

Karekod

Karekodlar 1994 yılında, otomobil sektöründe araçların tanınması için geliştirilmiştir. Karekod, barkoda kıyasla daha hızlı okunabilmesi ve daha çok veri içerebilmesi nedeniyle, hızla turizm ve diğer

hizmet sektörlerine yayılmıştır. Karekodun önemi, tarama özelliği olan akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla artmıştır. Karekod seyahat bilgi şekillerini değiştirebilmekte ve turistler için anlık ve alan duyarlı etkileşim biçimleri sunmaktadır.

Schengen Anlaşması

1995 yılında uygulamaya konulan Schengen, katılımcı ülkeler arasındaki sınır kontrollerinin kaldırılmasını sağlayan bir Avrupa anlaşmasıdır. Bu anlaşma, dâhili sınır kontrollerinin yürürlükten kalkması ve ortak vize politikasının uygulanmaya başlanması nedeniyle Avrupalıların sınırları dışına, ziyaretçilerin de Avrupa sınırlarına ziyaret etmesini kolaylaştırmıştır.

Sosyal Medya

İlk sosyal ağ olan Six Degrees, 1997 yılında uygulamaya koyulmuş ve bu hizmet kullanıcılara birer profil ve arkadaş listesi oluşturma imkanı vermiştir. Oyun sitesi Friendster ise 2002'de ortaya çıkmış ve kullanıcılar arasında mesaj ve resim paylaşmaya olanak sağlayarak aralarındaki etkileşimi geliştirmiştir. Facebook 2004'te, YouTube ise 2005'te açılmıştır ve bunlar sosyal medyanın en etkili birkaç kanalının başındadır. Tatil anlayışında sosyal medyanın önemi, tatil yeri seçimi üzerindeki belirleyici gücün turizm endüstrisi paydaşlarından turistlere doğru kaymasıyla oldukça belirgin hale gelmiştir. Turizm endüstrisi, pazarlama ve iletişim kanalı olarak sosyal medyayı giderek daha fazla kullanmaktadır.

Bloglama/Günlük Tutma

Bloglar 1997'de uygulamaya koyulan, web tabanlı tartışma ya da paylaşım alanlarıdır. Bloglar kronolojik bir günlük şeklinde bir konu hakkında yazı yazan yazarlar tarafından 'sahiplenilmek' üzere kullanılmıştır. 1999 yılında bu teknoloji gelişerek bloğu takip edenlerin yorum ve resim yükleyebilmelerine ve hatta video paylaşımlarına olanak tanımıştır. Bloglama, özel ilgi turizminden esinlenen seyahatçiler arasında popüler hale gelmiştir. Turizm işletmeleri, yerleri ve olayları bloglamayı pazarlama ve iletişimin bir parçası olarak kabul etmiştir. Diğer yandan bloglar, yetkili turizm birimlerince yapılan bilgilendirmelerin etkisini azaltmıştır.

Viagra

Viagra sertleşme sorunu için klasik bir ilaçlı tedavi yöntemidir. Bu ilaçların libidoyu ve cinsel performansını artırdığına inanılmasından ötürü eğlence amaçlı olarak kullanılması önemli düzeyde artmıştır. Viagra'nın satışı ve kullanımı, belirli bölgeler ve para karşılığı cinsel ilişkinin daha yaygın olduğu gece hayatının yanı sıra kaplıca ve sağlık turizm yerleri ile de ilişkilidir.

Ortak para birimi ve para birliği

Euro 1999 yılı Ocak ayında piyasaya sürülmüş ve Avrupalılar tarafından 2002 yılında ortak para birimi olarak kabul edilmiştir. Parasal birlik fikrinin ortaya çıkışı, uluslararası ticareti kolaylaştırma amacı bağlamında 1920'lere kadar uzanmaktadır. Ortak para birimi Avrupa'daki turistler için, oldukça kullanışlı olmuş ve fiyatların şeffaflığını artırmıştır.

Artırılmış Gerçeklik

Artırılmış gerçeklik fikri sinema teknolojilerinden gelmektedir, ancak 1999 yılına kadar uygulamaya geçilmemiştir. Artırılmış bir gerçeklik sistemi; yorumlama ile eğlenceye katkıda bulunan ve ek bilgilerle resimleri destekleyen bilgisayar tarafından oluşturulmuş sanal sahnelerle, kullanıcıların gördüğü gerçek sahneleri birleştirerek kullanıcılar için bütüncül bir görünüm sunar. Artırılmış gerçeklik cihazlarına örnek olarak akıllı telefonlar veya gözlük köşesine monte edilmiş kameralar sayılabilir. Artırılmış gerçeklik, hızlı bir şekilde turizm gezileri ve müze ve etkinliklerde gerçekleştirilen canlandırmalar için önemli bir araç olarak görülmüştür.

GPS

'Küresel Konum Belirleme Sistemi', önceki navigasyon sistemlerinin kısıtlamalarını aşmak için 1973 yılında üretilmiştir. Halkın GPS'i kullanması ise 2000 yılında başlamıştır. GPS seyahat edenlerin yolunu bulmasına yardımcı olmakta ve kâğıt harita kullanımını azaltmaktadır. GPS, yolcuların kişisel tercihlerini karşılamak üzere ayarlanabilmektedir. Maceraperestler GPS'i oyun ve iletişim amaçlı kullanmanın yanı sıra turizm endüstrisi ve görülecek yerler hakkında değerli bilgilere ulaşabilmek amacıyla da kullanmaktadır.

Genetiđi Deđiřtirilmiř Golf Ćimi.

Genetiđi deđiřtirilmiř ilk bitki 1982 yılında üretilmiřtir. Ardından 2003 yılında herbisit üreticisi Monsanto, golf sahaları için eđik Ćim pazarlamak için izin bařvurusu yapmıřtır. Monsanto tarafından üretilen bu yeni Ćimler, golf sahalarında bitki öldürücü kimyasalların kullanılmasına müsaade eden özellikteydi. Ayrıca bu kimyasallar Ćimlerin arasındaki istenmeyen otlarla savařarak Ćimin düzgünlüđü, kalitesi ve estetiđini artırmak ve temel olarak golf sahasında 'oyunabilirliđi' sađlama amacıyla kullanılmaktaydı. Yařanan çevre ve biyogüvenlik sorunları zaman ićerisinde bu ürünün pazarlanmasını durma noktasına kadar getirmiřtir.

Mikro Bloglama

2006 yılında ortaya çıkan Twitter gibi mikro bloglama siteleri, üyelerine kendileriyle ilgili ćok kısa metin yazma ve bunları 'takipćiler' olarak sećilen diđer abone gruplarıyla paylařmalarına izin verir. Tweetleme olarak adlandırılan bu aktivite, iřletmeler ve destinasyonlar için güncel teklifler ve faaliyetleri duyurmak için faydalı bir yöntem haline gelmiřtir.

Vücut Taraması

Röntgen tarafından 1885 yılında icat edilen X-ray ışınını takiben 19. yüzyılın başlarında tıbbi radyografi ortaya çıkmıştır. Tarama teknolojileri 1970'li yıllarda dijital formatlara dönüştürülmüştür. Bu teknoloji 2007 yılında, havaalanlarında ve etkinliklerde güvenlik için tüm vücut tarama işlemine kadar genişletilmiş ve böylece metal dedektörlerin yerini almıştır. Tarama teknolojisi oyun, alışveriş, spor vb. aćısından da gelişme gösterme potansiyeline sahiptir.

Yapay İklimlendirme

2008 Olimpiyatlarına ev sahipliđi yapan Ćin, yađmur altında gerćekleřtirilecek aćılıř törenine řemsiyelerle hazırlanmak yerine, yađmur bulutlarının nemini bir bařka bölgeye bırakmalarını sađlayacak bir teknik geliřtirerek hazırlandı. Ziyaretćiler ve sporcular için mümkün olan en iyi deneyim ve televizyonlardaki milyonlarca izleyici için mümkün olan en iyi görüntünün sunulması bu noktada Ćin için oldukça önemliydi. Hava kořullarını

deđiřtirmeye yönelik gerćekleřtirilen bu bilimsel yöntemler, askeri operasyonların bir parćası olarak 1940'larda ortaya çıkmıř, daha sonra kurak bölgelerdeki bitkiler için yađmur suyu sađlamak amacıyla kullanılmıřtır.

Avatar

1990'larda patlama yapan Avatar (yeryüzüne inen tanrı için Hinduizmde kullanılan betimleme) film ve oyun dünyasında oldukça popüler hale gelmiştir. Bununla birlikte çevrimići hizmetler, kısa süre içinde kişiselleştirilmiş yardımcıların internet ortamında müşteri hizmetlerini geliştirebileceğini keşfetmiştir. Yapay zekâ ile somutlaşan bu araçlar, müşterilerin sordukları basit sorulara cevap verebilme yeteneğindeydiler. 2012 yılında avatarlar bilgisayar ortamından ayrılmış ve havalimanlarında gezginlere yollarını bulmaları için yardım eden gerćek boyutlu avatarlar tanıtılmıştır. Avatarlar yeni ve ekonomik olarak verimli müşteri hizmetleri sunmakta ve işgücü tasarrufu sağlayarak birbiriyle yarışan işletmelere rekabet avantajı sağlamaktadır.

TARTIşMA

Bir önceki bölüm turizmi dönüştüren yeniliklerin bir 'güć gösterisini' sunmaktadır. Yeniliklerin her biri tarih boyunca yarattığı etkiler üzerinden kısa aćıklamalarla betimlenmiştir. Bu bölümde, turizmde yenilik araştırmalarının sonuçlarını saptamak ve bunların turizm endüstrisi üzerindeki etkilerine dikkat ćekmek amacıyla makale boyunca anlatılan 100 yeniliğe ait bulgular paylaşılmıştır.

Genel olarak 100 yeniliğin listesi, turizmin bilim ve teknolojideki gelişmelere ne kadar yoğun bir şekilde bağlı olduğunu göstermektedir. Neredeyse bir zorunluluk olarak icat edilen buhar motoru, elektrik, ićten yanmalı motor, jet motoru, mikrodalga ve benzeri buluşlar turizmin yararına olmuştur. Ek olarak, ilaćların geliştirilmesi gibi örneklerle dolu olan biyolojik ve kimyasal araştırmalar da turizmin gelişimini etkileyen bir başka unsur olmuştur. Keřfedilen tekstil, plastik ve sentetik elyaflar gibi yeni maddeler, fonksiyonel ekipman ve cihazların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Askeri ve uzayla alakalı araştırma ve gelişmeler sonucu ortaya çıkan internet, GPS ve diř mekân araçları da turizmi etkilemiştir.

Bu liste aynı zamanda birincil hedefi doğrudan turizmi etkilemek olmayan örgütsel ve kurumsal bir dizi yeniliği de içermektedir. Bu yenilikler Avrupa Birliği'nin uluslararası işbirliği ve liberalleşme politikaları altında yer alan altyapısal kanunlar ve tüketiciyi koruma yasaları gibi uygulamaları sayesinde gerçekleşmiştir. Buna göre, hükümetlerin yenilikçi modernizasyon yönetim şekilleri, turizmi doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemiştir.

Yeniliklerin turizm üzerinde daha belirgin ve özel etkileri neler olabilir? Tablo 1 turizm üzerindeki etkilere yönelik taslak sayılabilecek bir sınıflandırma sunmaktadır. Tablo dikey olarak incelendiğinde, en büyük etkilerin ikinci sütunda da görülebileceği üzere- turistlerin sosyal ve fiziksel verimliliklerini artırmaya yönelik gerçekleştirilen yeniliklerden oluşmaktadır. 100 yenilikten seksen tanesinin turistlere rekreasyonel faydalar ve zevkler sağlama işlevi gördüğü ortadadır. Geliştirilen altyapılar, seyahat edenlerin tatil bölgelerine ulaşabilmelerini daha konforlu ve kolay bir hale getirmiştir. Spor ekipmanları için yeni malzemelerin kullanılması temel turizm aktivitelerinin performansını artırmıştır. Klimalar ve güneş pilleri seyahat edenlere tercih ettikleri tatil faaliyetleri çerçevesinde daha verimli ve konforlu zaman harcamalarını sağlamıştır. Ayrıca ortaya çıkan bu yenilikler sayesinde turist olmak ve seyahat etmek, yeniliklerin ortadan kaldırdığı engeller, ağrılar, mücadeleler, kaygılar ve elverişsizlikler sayesinde oldukça kolaylaşmıştır.

100 yeniliğin 59 tanesi, turizm girişimcilerinin kaynak kullanımı, hizmet faaliyetleri ve verimlilikleri üzerinde etkili olmuştur. Bilgi ve İletişim Teknolojisindeki (BİT) yenilikler turistler için faydalı olduğu kadar işletmelerin hem müşterileriyle hem de çalışanları ile olan iletişim araç ve yöntemlerini de değiştirmiştir. İndirim kuponları, hava trafik birlikleri, havayolu serbestleşmesi, kredi kartları vb. bir dizi kurumsal yenilikler işletmelerin sadece ticaret hacmini değil aynı zamanda ticari faaliyetlerinin karlılığını da artırmıştır.

100 yeniliğin yarısı, turistler tarafından tecrübe edilen ürün ve hizmetlerin özelliklerini değiştirmiş ve çeşitliliklerini artırmıştır. Dış mekân ekipmanları ve spor amaçlı kullanılan malzemelerdeki gelişmeler, tıpkı bilgi teknolojilerinde olduğu gibi turistlerin turizm deneyim kalitesini artırmıştır. Daha eski zamanlarda gerçekleştirilen müze ve milli

parklar gibi kurumsal yenilikler de tüketicilerin bölgeleri ziyaret etmeleri için bir çekicilik oluşturmaları sebebiyle kayda geçmiştir. 100 yeniliğin 45 tanesi bireylerin hareketlilik kabiliyetini artırmada faydalı olmuştur. Alt yapıya dair yeniliklerin daha hızlı ulaşım ve daha uzak mesafelere ulaşım anlamındaki katkısı öncelikli olmak üzere GPS, barkod ve çevrimiçi haritalar gibi yeniliklerin de bireylerin hareketlilik kabiliyetine yaptığı katkı aşikârdır. Hareketlilik kabiliyetini artıran diğer yeniliklere örnek olarak, karavan araçlar ve bagaj tür ve teknolojilerinde ortaya çıkan yenilikler verilebilir.

Turizme etki eden 100 yenilikten 33 tanesinin yeni turistik destinasyonların açılmasına ve şekillenmesine katkıda bulunduğu görülmektedir. Bu gelişmeyi sağlayan yeniliklerin demiryolu, otomobil, okyanus gemisi ve karayolu gibi ulaşım altyapı ve araçlarında ortaya çıkan çığır açıcı gelişmeler sayesinde yaşandığı söylenebilir. Taşınması kolay olan ve koruyucu özelliği olan ürünlerin geliştirilmesi dış mekân turizmi ve vahşi yaşam turizm aktiviteleri için oldukça önemli bir hale gelmiş ve farklı kategoriler altında geliştirilen birçok yenilik, daha zorlu hava şartlarında bile bireylere seyahat etme imkânı kazandırmıştır. Serbestleşme ile bölgeler arasındaki rekabetin seviyesi değişmiş ve yeni turizm bölgeleri ortaya çıkmıştır.

Kurumsal değişimler söz konusu olduğunda, 100 yenilik içerisinde serbestleşme, işgücü düzenlemeleri ve uluslararası işbirliği gibi paradigmatik siyasi değişiklikleri de içeren 32 adet yenilik bulunduğu görülmektedir. Ayrıca turizm üzerinde etkili olan bir dizi sağlık ve güvenlikle ilgili de yenilikler ortaya koyulmuştur. Hava trafiği düzenlemesi, bilet işbirliği ve para transferleri gibi kritik yenilikleri internet ve benzeri yenilikler takip etmiştir. 100 yenilik listesinde, kurumsal sınırların içerisinde ve ötesinde bilginin işlenme yolunu değiştiren 30 adet yenilik mevcuttur ve bunlardan çoğu da son yıllarda gerçekleştirilen yeniliklerdir. Sadakat programları müşteri ilişkileri ve işletmeler arası işbirliğinde yeni kapılar açmıştır. Küresel ağlar, bankacılık, telekomünikasyon ve seyahat hizmetleri içerisinde oluşturulmuştur. İnternet, turistleri ve turizm işletmelerini, turistler için daha faydalı, işletmeler için ise rekabet etme, kontrol kurma ve baskın olma anlamında daha zorlu yeni bir süreç içerisinde bir arada olmaya itmiştir.

Eğer Tablo 1'e yatay olarak bakılırsa, yeniliklerin sınırları görülebilir. Tablodaki en çığır açıcı yeniliklerin altı veya yedi tür yenilik amacına hizmet eden demiryolu, otomobil, yolcu uçakları, internet ve sosyal medya olduğu görülmektedir. Okyanus gemisi, yataklı vagon, minibüs, barkod, tablet bilgisayar, hava serbestliği, cep telefonu ve ortak para birimi buluşları da yaklaşık beş ve üzerinde yenilik amacına hizmet ederek turizm için en önemli yeniliklerden olmuşlardır. Bu bağlamda bu denli önemli etkilere sahip olan yeniliklerin turizm işletmeleri, turizm destinasyonları ve turistler için taşıdığı önem sürpriz değildir.

Makalede değinilen her yenilik, geliştirme ve uygulama evresi süresince oluşabilecek etkileri ile birlikte ele alınmıştır. Örneğin, RFID ilk olarak nesnelerin yerlerini belirlemek için kullanılmış ancak daha sonra personel yönetimi ve tahsisi için uyarlanan bir yenilik olmuştur. Daha yeni olan gelişmeler ise tüketicilerin kişisel bagajları veya dış mekânlarda arkadaşlarının yerlerini bulabilmeleleri gibi konular üzerine yoğunlaşarak, tüketicilerin kendi ilgi alanları çerçevesinde yeni olanaklar elde etmelerini sağlamıştır. Sonradan ortaya çıkan kullanımlar ise veri madenciliği ve işletme haber alma faaliyetleri ile ilişkilidir. Lonely Planet ve Michelin tarafından sunulan rehber kitap hizmetleri ve bilgisayarlı rezervasyon işlemleri gibi diğer buluşlar da uygulamalarını zaman içerisinde geliştirmiştir.

Piyasalarda sürekli olarak yeni hizmetler ve deneyimler ortaya çıkmaktadır. Örneğin on yıl önce kısıtlı teknolojik özelliklere sahip olan ve uzmanlar tarafından yalnızca macera olarak görülen bir yenilik, on yıl sonra birçok farklı buluş ve azalan risk faktörleri sayesinde turizmde memnuniyeti sağlayan temel unsurlardan birisi haline gelebilmektedir. Dağcılık faaliyetleri buna bir örnek olabilir. Aynı şekilde kaplıca tedavileri gibi eskiden çok pahalı olan faaliyetler şimdilerde, self-servis de dâhil olmak üzere üst düzey erişilebilirlik ve yeni hizmetler yaratan, orijinal fikirlerin yeniden yapılandırılmasıyla oluşan iş konseptlerinin bir parçası haline gelmiştir.

SONUÇLAR VE KISITLAMALAR

Seyahat, beden ve akli farklı düzeylerde etkileyebilen ve bilişsel ve sosyal zorluklara yol açarak beden için stres yaratabilen bir süreçtir. Bu makale-

de ele alınan yenilikler sayesinde zamanla seyahat eylemlerinin daha da kolay yapılabileceği, karşılaşılan sorunların kontrol edilebilirliğinin ve tahmin edilebilirliğinin arttığı anlaşılmaktadır. Turizm endüstrisi şaşırtıcı bir şekilde müşteri alışkanlıklarını ve rekabetçi çevre koşullarını etkileyen bilim ve teknoloji, kavramsal yenilikler ve yönetsel modernizasyonlardan mükemmel bir şekilde yararlanmışır. Bu açıdan bakıldığında turizmin ekonomik ve sosyal olarak önem kazanmasında rol oynayan önemli gelişmelerin turizm aktörlerinin tek başlarına başardıkları bir marifet olmadığı ortadadır.

Turizm tarihi çalışmaları için bu araştırma yaklaşımının olası çıkarımları neler olabilir? Bu durum Towner (1988, 1995), Walton (2009), Löfgren (1999) ve Featherstone, Thrift ve Urry (2005) gibi diğer araştırmacıların önemli çalışmalarına neler ekleyebilir? Her şeyden önce bu çalışma, turizmdeki yeniliklerin gücünün turizmin kendisinden değil başka mecralarda gerçekleşen olaylardan kaynaklı olduğunu ortaya koymaktadır. Turizm bundan dolayı suçlanması gereken bir endüstri değildir. Çünkü turizm, diğer ekonomik ve sosyal alanlarla yakın ilişkili bir endüstridir. Turizmin ancak, turizm endüstri ve organizasyonlarının kendilerini, yeniliklerin gelişmesinde öncü olarak değerlendirmeleri durumunda suçlanması uygun olacaktır. Turizm endüstrisinin paydaşları, bu çalışmadaki 100 örnekle de desteklendiği üzere, yeniliğin öncüleri değildir ve gelecekte de olmayacaklardır.

Bu çalışma beraberinde birçok ilave soru ortaya çıkarmakta ve gelecek yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Zaman içerisinde yeniliklerin yoğunluğu ve yeniliklerin turizm içerisine yayılma hızı ile ilgilenen temel çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmada anlatılan ilk yenilik 1414 yılında iken, son yenilik 2012 yılındadır ve yaklaşık 600 yıllık bir süre söz konusudur. Şaşırtıcı olmayacak şekilde, 19. Yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen hızlı endüstrileşmenin etkisiyle yeniliklerin yoğunluğu 1850 yılından beri artış göstermektedir. 20'nci yüzyıl da turizm için önemli etkiler yaratmış güçlü yenilik aktivitelerini ortaya koymaktadır. Ancak yenilikler, ortaya çıktıkları tarihler itibariyle incelendiğinde, turizme etki etmelerine kadar epeyce bir zaman geçtiği anlaşılmaktadır. Örneğin planörle uçmanın prensibi uzun zamandır bilinmekte ancak yeni üretilen malzemeler ile orijinal uçma bilgisinin bir araya getirilerek eğlence amaçlı kullanılması veya bazı eğlence

veren ilaçların içeriğinin uzun yıllardır bilinmesine karşın kitle turizmi ile bağlantılı olarak kullanılması görece olarak yenidir. Buna karşın zaman içerisinde üretilen diğer yenilikler turistik kullanıma hemen adapte edilmiştir. Demiryolu altyapısını eğlence amaçlı kullanan en hızlı kişi düşünüldüğü zaman akla gelen ilk isim Thomas Cook'tur. Cep telefonları ve internet gibi bazı bilgi-iletişim teknolojileri inanılmaz bir hızla kullanıma dâhil edilmiştir. Kamera teknolojileri de ortaya çıkarıldıktan hemen sonra popüler olmuştur. Spor ekipmanları ve tesisleri açısından bakıldığında da spor müsabakaları ve spor branşları tarafından da yeniliklerin hızlı bir şekilde uygulamaya koyulduğu görülmektedir.

Neden bazı yenilikler turizmi hızlıca etkileyip turizm endüstrisine yayılırken, başka yenilikler turizm bağlamında ele alınmadan önce uzun bir süre beklemiştir? Bu sorular dikkatli bir araştırma olmadan ve her bir yenilikle ilgili uygulamaya yönelik bir araştırma olmaksızın cevaplanması zor olan sorulardır. Peki, yeniliklerin turizme adapte olma süreleriyle ve şekilleriyle ilgili belirli kriterlere sahip olan teorik açıklamalar var mıdır? Yeniliklerin yayılması üzerine yapılacak olan çalışmalar, bazı yeni ve ilginç yorumsal bulgular ortaya koyabilir. İzlenecek olası bir yol da, genellikle yenilik modelleri, bilgi transferi ve organizasyonlar arası iletişim akışlarına işaret etmek üzere kullanılan sınır yayılma kavram ve teorilerini geliştirmek ve benimsemek (Ancona ve Caldwell 1992; Marrone 2010; Tushman 1977) ve bunu endüstri kümeleme araştırmalarında geniş çaplı kullanmaktır (Vixted 2009).

Turizmi değiştiren yenilikler söz konusu olduğu zaman akla gelen bir diğer temel soru da 'yenilikçi ve destekleyici endüstriler ile turizm endüstrisi arasında hangi sınırların bulunduğu'dur'. Teknolojik boyut, endüstriler arasında ayırım yapılmasında anahtar unsurdur. Örneğin coğrafi sınırlar arasındaki teknolojik uyumluluk, yeniliklerin yaygınlaştırılmasını hızlandıran bir unsurdur. Bilimsel gelenekleri içeren bilgi tabanı da sınırların oluşmasına katkı sağlayabilir ve disiplinlerin açık veya kapalı tutumuna göre geçirgenlik belirlenir. Sınır kapsam alanyazını idari ve yönetsel yapılar ve hukuk sistemlerini içerecek şekilde organizasyonel sınırlara da büyük önem verir.

Sınırlar kapsamındaki alanyazında yer alan bir

diğer önemli konu da önemli 'süreç destekleyicileri ve denetleyiciler' olarak nitelenen ve yeniliklerin yayılmasını engelleyici veya teşvik edici olarak etkileyen örgütler, kurumlar ve bireylerin belirlenmesidir. Bazı aktörler, kendi çıkarları için yeniliklerin yayılmasını engellemeye çalışabilir. Örneğin bazı askeri makamlar, sivil kullanıma yönelik yeniliklerin askeri gücü zayıflatabileceğini iddia etmektedir. Başka geçit denetleyicileri yeniliklerin daha hızlı yayılmasına ilgi duyabilirler ancak belki de kurumsal işbirliği veya ulusal koruma gibi gerekçelerle sınırlandırılmış olabilirler. Bu nedenle ilerideki çalışmalarda, yeniliklerin yayılmasında süreç destekleyicileri ve denetleyicilerin rolleri ve ilişkileri, yeniliklerin yayılma mekanizmasının daha iyi anlaşılması amacıyla incelenebilir.

Üçüncü bir konu ise teknolojik sınır kapsam alanlarının varlığı ve işleyişidir. Bunlar fikirlerin, koordinasyon ve bilgi filtreleme süreçlerinin yer aldığı ve fikirlerin karşılıklı olarak paylaşıldığı alanlardır. Bu alanlar, farklı ekonomik ve coğrafi bölgelerin bir araya geldiği alanlar, olaylar ve mekânlardır. Dünya fuarları turizmin dönüşmesi için gerekli olarak görülmektedir ve sınır kapsam alanlarının örneklerinden birisidir. Bu bağlamda, ulusal ve uluslararası kurumların, birliklerin ve sivil toplum kuruluşlarının alan yaratıcılar olarak rollerini ve durmadan devam eden modernizasyonların önemini kavraması gerekmektedir.

Turizm araştırmaları ve diğer disiplinler arasındaki sınırlar da oldukça sorunlu bir alandır. Yenilik çalışmaları tarihsel, teknik, ekonomik, siyasi ve sosyolojik uzmanlık kategorilerine göre disiplinler arası bağlamda değerlendirme yapılmasına ihtiyaç duymaktadır (Liburd 2012). Eğer bir araştırma turizm gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlıyorsa, geleneksel olmayan işbirliklerine de ihtiyaç duyacaktır. Bilgi akışları oldukça tahmin edilemez bir boyuta ulaşmış ve dolayısıyla turizm araştırmacıları için rahat bir ortam söz konusu değildir. Sonuç olarak sınır kapsam yenilikleri, henüz yeni tartışılan bir konu olan turizmde dönüşümler kapsamında gelecekte yapılabilecek araştırmalara yararlı bir bakış açısı kazandırabilir.

Turizmin ekonomik büyüme, verimlilik ve istihdam gibi konularda yarattığı olumlu etki nedeniyle endüstriyel yenilikçilik kabiliyetini geliştirmesi gerektiğine inanılmaktadır. Politika yapıcılar turizmdeki yeniliklerin yararına da olacağı inancıyla

la, endüstri içi bilgi yaratılmasını teşvik etmeyi ve endüstriyi açık bilgi akımına maruz bırakmayı bir zorunluluk olarak görebilirler (Shaw ve Williams 2009; Hjalager 2012). Ancak bu çalışma, bu işlemin turizm endüstrisinin özümseyici kapasitesini yükseltmenin ve tedarikçi sektörlerin kısaca alınmasının gerekli olduğunu göstermektedir (Cohen ve Levinthal 1990). Bu nedenle yeniliklerin turizmi nasıl dönüştürdüğüne ilişkin yapılacak olan gelecekteki araştırmalar, yerel, ulusal ve uluslararası yönetimlerin kendi turizm politikalarını oluşturmaları noktasında oldukça önem taşımaktadır.

Bu durum kaçınılmaz bir şekilde turizmdeki yeni nesil yeniliklerin nerede aranacağı sorusunu akla getirmektedir. Bu çalışmadan yararlanarak araştırmacılar ve politika yapımcılar, bilim ve teknolojiye ilerleme sağlayan ana alanlara daha fazla dikkat kesilebilirler. Buradaki mesaj, araştırmacıların cevabı sadece turizm alanında aramamaları, ayrıca insanın fiziksel performansının, zihinsel hali ve sosyal getirilerinin nasıl etkileneceği bilgisini de içeren yaşam bilimlerini de araştırma kapsamına almaları gerekliliğidir. Ayrıca araştırmacılar, derinlemesine bir ekosistem araştırmasına girerek turizm deneyiminin konumsal ve iklimsel çevresinin yeniden yorumlanmasının önünü açan araştırmalar geliştirebilirler.

Ulusal ve uluslararası devletlerin akıllı bina teknolojisi, ileri düzey malzemeler, sağlıklı yaşlanma, modernize edilmiş eğitim sistemleri, çevresel teknoloji ya da gelişmiş bilgi teknolojisi gibi unsurlar üzerine iddialı araştırma programları başlatmaları, turizme çok büyük katkı sağlayacaktır. Bunun doğruluğuna dair bir tahmin yürütmek çok kolay olmasa da, turizmin geleceğine ilişkin bazı temelleri içermeyen bilim dalı veya teknolojik alan neredeyse yoktur.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazar bu makalenin araştırılması, yazılması ve/veya yayımlanmasında herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

FONLAMA

Yazar bu makalenin araştırılması, yazılması ve/veya yayımlanmasında herhangi bir finansal destek almamıştır.

KAYNAKÇA

- Abernathy, W. ve Clark, K. B. (1985). Mapping the Winds of Creative Destruction, *Research Policy*, 14: 3-22.
- Abreu, M., Grinevich, V., Kitson, M. ve Savona, M. (2010). Policies to Enhance the Hidden Innovation in Services: Evidence and Lessons from the UK, *Service Industries Journal*, 30 (1): 99-118.
- Ancona, D. ve Caldwell, D. (1992). Bridging the Boundary: External Activity and Performance in Organizational Teams, *Administrative Science Quarterly*, 37 (4): 634-65.
- Armstrong, J. (2005). The Steamboat and Popular Tourism, *Journal of Transport History*, 26: 61-77.
- Ateljevic, I. ve Dorne, S. (2000). Staying within the Fence: Lifestyle Entrepreneurship in Tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 8 (5): 378-92.
- Bijker, W., Hughes, T. ve Pinch, T. (2012). *The Social Construction of Technology Systems*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Brendon, P. (1991). *Thomas Cook: 150 Years of Popular Tourism*. Londra: Secker and Warburg.
- Bunch, B. ve Hellemans, A. (1993). *The Timetables of Technology*. New York: Simon & Schuster.
- Butler, R. ve Russell, R. (2010). *Giants of Tourism*. Wallingsford: CABI.
- Carmison, C. ve Monfort-Mir, V. (2012). Measuring Innovation in Tourism from the Schumpeterian and the Dynamic-Capabilities Perspectives, *Tourism Management*, 33 (4): 776-89.
- Christensen, C. M. ve Raynor, M. E. (2003). *The Innovator's Solution, Creating and Sustaining Successful Growth*. Cambridge: Harvard Business School Press.
- Cohen, W. ve Levinthal, D. (1990). Absorptive Capacity: A New Perspective on Learning and Innovation, *Administrative Science Quarterly*, 35: 128-52.
- Coons, L. ve Varias, A. (2003). *Tourist Third Cabin: Steamships Travel in the Interwar Years*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Evangelista, R. (2000). Sectoral Patterns of Technological Change in Services, *Economics of Innovation and New Technology*, 9 (3): 183-221.
- Featherstone, M., Thrift, N. ve Urry, J. (2005). *Automobilities*. Londra: Sage.
- Fuglsang, L., Sundbo, J. ve Sørensen, F. (2011). Dynamics of Experience Service Innovation: Innovation as a Guided Activity-Results from a Danish Survey, *Service Industries Journal*, 31 (5): 661-77.
- Hall, M. ve Williams, A. (2009). *Tourism and Innovation*. Londra: Routledge.
- Havlick, D. (2002). *No Place Distant: Roads and Motorized Recreation on America's Public Land*. Washington, DC: Island Press.
- Hjalager, A. M. (2002). Repairing Innovation Defectiveness in Tourism, *Tourism Management*, 23 (5): 465-74.
- Hjalager, A. M. (2010). A Review of Innovation Research in Tourism, *Tourism Management*, 31 (1): 1-12.
- Hjalager, A. M. (2012). Innovation Policy for Tourism, *International Journal of Tourism Policy*, 4 (4): 336-55.
- Leonard-Barton, D. (1995). *Wellsprings of Knowledge. Building and Sustaining the Sources of Innovation*. Cambridge, MA: Harvard Business School Press.

- Liburd, J. J. (2012). Tourism Research 2.0., *Annals of Tourism Research*, 39 (2): 883-907.
- Löfgren, O. (1999). *On Holiday: A History of Vacationing*. Berkeley: University of California Press.
- Malerba, F. (2004). *Sectoral Systems of Innovation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marrone, J. (2010). Team-Boundary Spanning. A Multilevel Review of Past Research and Proposals for the Future, *Journal of Management*, 36 (4): 911-40.
- McNeil, I. (1990). *An Encyclopedia of the History of Technology*. Londra: Routledge.
- Miles, I. (2008). Patterns of Innovation in Service Industries, *IBM Systems Journal*, 47 (1): 115-28.
- Nelson, R. R. ve Winter, S. G. (1982). *An Evolutionary Theory of Economic Change*. Cambridge, MA: Belknap.
- Reich, L. (1999). Ski-Dogs, Pol-Cats, and the Mechanization of Winter: The Development of Recreational Snowmobiling in North America, *Technology and Culture*, 40 (3):484-516.
- Rogers, E. M. (1995). *Diffusion of Innovations*. New York: Free Press.
- Rønningen, M. (2010). Innovation in the Norwegian Rural Tourism Industry: Results from a Norwegian Survey, *Open Social Science Journal*, 3:15-29.
- Schumpeter, J. A. (1942). *Capitalism, Socialism and Democracy*. New York: Harper & Brothers.
- Seawright, J. ve Gerring, J. (2008). Case Selection Techniques in Case Study Research: A Menu of Qualitative and Quantitative Options, *Political Research Quarterly*, 61 (2): 294-308.
- Shaw, G. ve Williams, A. (2009). Knowledge Transfer and Management in Tourism Organisations: An Emerging Research Agenda, *Tourism Management*, 30 (3): 325-35.
- Stipanuk, D. (1993). Tourism and Technology: Interactions and Implications, *Tourism Management*, 14 (4): 267-78.
- Teece, D. J. (1992). Competition, Cooperation, and Innovation: Organizational Arrangements for Regimes of Rapid Technological Progress, *Journal of Economic Behavior & Organization*, 18 (1): 1-25.
- Towner, J. (1988). Approaches to Tourism History, *Annals of Tourism Research*, 15 (1): 47-62.
- Towner, J. (1995). What Is Tourism's History?, *Tourism Management*, 16 (5): 339-43.
- Towner, J. ve Wall, G. (1991). History and Tourism, *Annals of Tourism Research*, 18 (1): 71-84.
- Tushman, M. (1977). The Boundary Roles in the Innovation Process, *Administrative Science Quarterly*, 22 (4): 587-605.
- Utterback, J. M. (1974). Innovation in Industry and the Diffusion of Technology, *Science*, 183 (4125): 620-26.
- Vixted, B. (2009). *Innovation System Frontiers: Cluster Networks and Global Value*. Berlin: Springer.
- Von Hippel, E. (1988). *The Sources of Innovation*. New York: Oxford University Press.
- Walton, J. (2009). Prospects in Tourism History: Evolution, State of Play and Future Developments, *Tourism Management*, 30 (6): 783-93.
- Weinstein, R. (1992). Disneyland and Coney Island: Reflections on the Evolution of the Modern Amusement Park, *Journal of Popular Culture*, 26 (1): 131-64.
- Wejnert, B. (2002). Integrating Models of Diffusion of Innovations: A Conceptual Framework, *Annual Review of Sociology*, 28:297-306.
- Withey, L. (1997). *Grand Tours and Cooks' Tours: A History of Leisure Travel, 1750-1915*. New York: M. Morrow.